

Vpl. Pyhäjärvi

Maanantai 18. huhtikuuta 2016

Pyhäjärveläisyyden vaalija – Karjalan puolustaja

N:o 4 61. vuosikerta

Tavallinen Kaasalainen päätyi moneen rooliin puhemiehistöstä ministeriksi

Viipurin läänin Pyhäjärveltä lähtöisin ollut ministeri Nestori Kaasalainen kuoli 1.3.2016 Sipoossa 101 vuoden iässä. Hänet siunattiin haudan lepoon Tyrvällä lähiomaisen saattamana 2.4.2016.

Nestori Kaasalaisesta piti tulla maanviljelijä, jota ammattia hän asettui sotien jälkeen jatkamaan evakossa Tyrvällä. Hänen elämäntehtävänsä vaihtui kuitenkin nopeassa tahdissa yhteiskunnallisen ja poliittisen elämän korkeimman tason vaikuttajan uraan.

SIVUT 6-7

Hiihto oli Nestori Kaasalaisen suosikkilajeja. Kuva otettu Vpl. Pyhäjärvellä.

Hannu Pruuki säästyspuuhissa Pyhäjärven sankarihautausmaalla, Kauvatsan karjalaisten muistohetkessä kotiseutureissulla kesällä 2015. SIVU 4.

SUVANNON SEUTU 1917-1921

elämää ja ihmiskohtaloita

Hanki historiaa kertova teos, tämä on myös arvokas lahja!

Elämää ja ihmiskohtaloita vuosilta 1917-1921

Tilaukset
Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö ja
Vpl. Pyhäjärvi-seura

18. huhtikuuta 2016

Asiamies vaihtui Vpl. Pyhäjärvi-Säätiössä

Olin neljäs asiamies vuonna 1948 perustetun säätiön historiassa. Vilho Toiviainen Keuruulla aloitti ja hoiti tehtävää vuoteen 1961. Armas Kaasalainen Huittisissa toimi vuodet 1962-1973 ja Reino Äikiä myös Huittisissa peräti 36 vuotta. Oma aikani kesti seitsemän vuotta.

Taakse katsoen aika tuntuu kuluneen nopeasti, samalla kuitenkin tulin kokeneeksi monta uutta asiaa ja tuntemaan uusia ihmisiä eri yhteyksissä. Kesäisiä Vpl. Pyhäjärvi-juhlia on pidetty asiamiesajanani Nokialla, Kokemäen Kauvatsalla, Hämeenkyrössä, Ikaalisissa ja Sastamalan Vammalassa kaksikin kertaa. Kiitän teitä kaikkia yhteistyöstä. Kirsti Naskali jatkaa nyt tästä uutena asiamiehenä.

Säätiö on saanut vastaanottaa näiden seitsemän vuoden aikana kolme testamenttilahjoitusta, joista on perustettu henkilöiden nimeä kantavat rahastot. Rahastoista jaetaan apurahoja hallituksen päätöksellä ja lahjoittajien toivomusten mukaisesti.

Vpl. Pyhäjärvi-lehti on ilmestynyt säännöllisesti kuukausittain – nyt jo 60 vuotta.

Vuosittaisen hallintoneuvoston kokouksen lisäksi hallitus on kokoontunut kuusi kertaa vuodessa. Pöytäkirjojen kirjoitus nykyisellä tekstinkäsittelyllä on helpottunut. Nopeutta ja kustannussäästöä asiamiehen tehtäviin on tuonut nykytekniikka, erityisesti sähköposti, sekä muut verkkoyhteydet. Tietoa voidaan käsitellä, vastaanottaa ja siirtää kotoa käsin. Virastotkin sijaitsevat eri puolella Suomea, joten vaihtoehtona ei ole henkilökohtainen käynti. Ei tämä uuden tietotekniikan aika pelkästään auvoisaa ole. Kyllä seniori on toisinaan tarvinnut juniorien tietokoneapua. Uutta ei ole saanut pelätä ja on joutunut käymään myös mukavuusalueen ulkopuolella. Aktiivisessa työelämässä tuli jo tutuksi tosi-asia, että ainoa pysyvä on muutos.

Toteen on käynyt se, mitä säätiön perustajat ehkä elättivät vain hartaisissa toiveissaan. Rakkaus menetettyyn kotiseutuun kantaa ja säätiö toimii aktiivisesti, vaikka Viipurin läänin Pyhäjärvi onkin pyyhkäisty Suomen kartalta. Yhä löytyy mukaan henkilöitä, jotka katsovat työn säätiön ja karjalaisuuden hyväksi velvoittavan.

Toivotan hallinnolle ja uudelle asiamiehelle voimavaroja mielenkiintoiseen työhön.

Jään vielä toistaiseksi säätiön vara-asiamieheksi ja hallitukseen Kirsti Naskalin henkilökohtaiseksi varajäseneksi. Hoitooni jää toistaiseksi myös säätiön tuotemyynti.

Vähän se otti
mutta todella paljon antoi!

Tampereella
huhtikuussa 2016

PIRJO KIIALA

70. Vpl. Pyhäjärvi-juhlat Järvenpäässä sunnuntaina 10.7.2016.

Juhlien ohjelma

JÄRVENPÄÄN KIRKKO

Klo 9.45 Seppeläpartioiden lähettäminen

Klo 10 – 11.5. Messu

JÄRVENPÄÄN SEURAKUNTAOPISTO

Klo 11.30 – 14 Ruokailu

Klo 12.30 – 13.30 Kaiun muistoviesti -kilpailu

Klo 14.30 – 16 PÄÄJUHLA

Tarkempi ohjelma, kulkuyhteydet ja tapahtumakartta esitellään kesäkuussa ilmestyvässä juhlanumerossa.

Kilpailukutsu Vpl. Pyhäjärven voimistelu- ja urheiluseura ”Kaiun” muistoviestiin

Aika ja paikka:

Sunnuntaina 10.7.2016 klo 12.30-13.30

Järvenpään Seurakuntaopiston urheilukenttä, Järvenpääntie 640, 00440 Järvenpää

Joukkueet, matkaja osuudet:

Joukkueessa on 3-5 osanottajaa. Rajoituksia iän tai sukupuolen suhteen ei ole. Viestin kokonaismatka on 1000 m. Vaihtopaikat ovat 200 m välein. Osuudet 200-600 m (joukkue päättää itse). Joukkueen kokoonpano, juoksujärjestys ja osuuspuutumat annetaan ilmoittautumisen yhteydessä.

Ilmoittautuminen ja osallistumismaksu:

Kirjallisesti 2.7.2016 (viimeinen postileima) mennessä tai sähköpostitse

Reijo Paussu, Vatakuja 1 A 4, 00200 Helsinki

puhelin 0500 305 825, s-posti re.paussu@gmail.com

Ilmoittautumismaksu on 20 e / joukkue. Maksetaan ilmoittautumisen yhteydessä

Vpl Pyhäjärvi-seuran tilille FI32 1544 30000 0065 15. Viitteesi: Kaiun muistoviesti

MUISTOVIESTIKILPAILUN SÄÄNNÖT 2016

1§

Osanotto-oikeus on kaikilla joukkueilla, jotka haluavat osallistumalla kunnioittaa karjalaista urheilukulttuuria, esim. karjalaisseuroilla, yhdistyneillä joukkueilla, sukuseuroilla ja perhejoukkueilla

2§

Kilpailumatka on perinteinen 1000 metriä ja se juostaan viestiä vieden seuraavasti:

Vaihtopaikat ovat 200 m, 400 m, 600 m ja 800 m kohdalla. Joukkueen jäsenten määrä on 3-5 juoksijaa. Osuudet ovat joukkueen itse valittavissa. Joukkueen jäsenet voivat olla joko naisia tai miehiä ikään ja kokoon katsomatta.

3§

Kiertopalkinnon on lahjoittanut Vammalan Karjalaseura ry. Kiertopalkinnon saa omakseen joukkue, joka on voittanut viestin kolme kertaa. Joukkueen jäsenet voivat vaihtua, mutta joukkueen asettaja ja nimi pitää olla sama. Kiertopalkinnon saa haltuunsa kunakin vuonna voittanut joukkue yhdeksi vuodeksi. Mikäli viestin järjestämiseen tulee välivuotia, pitää kiertopalkinto luovuttaa väliaikaisesti Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön haltuun.

Ikaalisten karjalaseuralaiset virpoivat palmusunnuntaina 70 vuotta täyttäneitä Karjalaseuraa

Ikaalisten Karjalaseuran 70-vuotisjuhlassa huomioitiin perustajajäsenen, kunniaarhastonhoitaja **Aira Inkisen** ja kunniapuheenjohtaja **Pentti Inkisen**.

Aira Inkisen o.s. **Ethole'n**, 98-vuotissyntymäpäivä toi merkittävän lisäarvon juhlaamme. Aira on on syntynyt Johannekseen Koskijärveltä. Aira sai työpaikan Vpl. Pyhäjärveltä, Saaprun kaupasta. Aviomies **Yrjö Inkinen** oli Pyhäjärven Ylläppään kylästä. Heidät vihittiin Paimion kirkossa 1940.

Aira toimi sodan aikana kanttiinilottana. Lottatyö junassa vei hänet Äänislinnaan. Siellä rintamalla oli myös aviopuoliso Yrjö. Sodan päätyttyä perheen sijoituskunnaksi tuli Ikaalinen. Inkiset toimivat aktiivisesti evakoiden asioiden edistämisessä. Airan sydäntä lähellä on kirkkopuistoon pystytetty Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkki, jonka hankkeen aktiivi hän myös on ollut.

Juhlissa huomioitiin myös 88-vuotiaasta kunnia-puheenjohtajaa Pentti Inkistä. Pentti on kotoisin Räisälän Myllypellosta. Hän kertoi toimineensa jatkosodan alettua 13-vuotiaana Koskenkorvan rautatiesillan vartiomiehenä. Sotilaspoikana hän järjesti 9.6.-44 kylän sotilaspojista Myllypellon rautatieasemalle lähettipalvelun, ja heinäkuussa Pentti liittyi vapaaehtoisena ilmasuojelukomppaniaan.

Pentti sai vaimokseen raumalaistyön, **Kirstin**. Perheessä oli neljä lasta, kun opettajan työ toi v. 1958 heidät Vuolijoen pitäjältä Ikaalisiin. Inkiset osallistuivat Ikaalisten Karjalaisen toimintaan. Pentti oli myös aktiivisena patsashankkeessa.

1995 Vpl. Pyhäjärvi juhli **Mauri Vanhanen** kutsui Pentti Inkisen Pyhäjärveläisten ottopojaksi, jota arvoa hän ylpeydellä kantaa.

Aira Inkinen ja Pentti Inkinen 20.3.2016. Karjalaseurassa tehtävä työ on edelleen lähellä sydäntä.

Ikaalisten Karjalaiset ry. on perustettu 17.2.1946, mikä ilmenee vuoden 1948 toimintakertomuksesta.

Ensimmäinen löytynyt pöytäkirja on huvitoimikunnan kokouksesta 4.3.46, jossa puheenjohtajana toimi **Pertti Roine** ja sihteerinä **H. Kotti**.

Päätöksiä: - jäsenillanvietto - ohjelma kokonaan karjalaisaiheista

Välillä tarjotaan korviketta leipää. Korvikkeesta otetaan maksu ja leivästä kupongit.

Välilajan jälkeen - yhteislaulua - pakina - yhteislaulu - lausunta - kansantanssi - lyhytelokuva. Lopuksi piirileikkiä.

Jokainen seuran jäsen oli oikeutettu viemään mukanaan vieraan, jonka toivottiin tulevan myöhemmin jäseneksi.

Vuoden 1948 toimintakertomuksessa sanotaan:

Tasan kolme vuotta on kulunut siitä, kun Karjalaseuramme alkoi toimintansa. Tähän ajanjaksoon liittyy paljon iloa, mutta myös paljon suruja. Ilon aiheena on se, että moni meistä karjalaisista on saanut oman kodin ja siten saanut pohjan elämälleen. Mutta on paljon sellaisiakin, jotka eivät ole vielä saaneet omaa kotia ja puutteitahan meillä kaikilla on.

Kokouksissa on keskusteltu mm. hallintasopimuksella maata saaneiden ja valtion välisen kauppojen jouduttamisesta.

Jäseniä on seurassa ollut vuoden 1947 lopussa 129. Myöhemmin mainitaan toiminnan alkaneen hiljentyä. Monen tilattoman oli lähettävä etsimään leipäänsä muilta paikkakunnilta ja usealla riitti peltojen raivaamisessa työtä uupumukseen asti.

Karjalaseuroilla oli suuri merkitys henkisenä huoltajana. Ei ollut kriisiryhmiä, kuten nykyään. Tarinaillois-

sa tavattiin kohtalotovereita, laulettiin ja naurettiinkin, vaikka olot eivät hymyä herätelleetkään.

Sama jatkuu vieläkin. Nyt yhdistävänä tekijänä on historia, historian tunteminen auttaa ymmärtämään elettyä elämää. Osallistumiset Karjalan Liiton ja pitäjien juhlille, sekä matkat luovutetulle alueelle avaavat ikkunan karjalaan.

Syvennämälle tuohon maisemaan pääsee sukututkimusten ja kyläkirjojen avulla. Useista kylistä kyläkirja on koottu.

Pyhäjärven Vernitsan kylästä kirjanteko on ollut puheen tasolla jo vuosikautia. **Reino Äikiän** kannustamana ja hyvänä tautatukena kirja on nyt viimein tulossa. Kirjaan on tallennettu Vernitsan hovin maa-alueelta kylähistoriaa. Ikaalisten Karjalaseura on kirjahankkeen takana.

Pentti Inkinen, Aira Inkinen, Lea Jokinen ja Marja-Terttu Hämäläinen. Marja Hämäläinen on Ikaalisten Karjalaseuran puheenjohtaja ja Lea Jokinen sihteerinä.

Ikaalisten Karjalaiset ry. järjestivät 5.8.1962 Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkin paljastusjuhlan.

Kuvassa, opettaja Pentti Inkinen, Juho Pelkonen, apteekkari Einar Pitkänen, Sirkka Rautkoski, Aira Inkinen ja airueina Aira Kaasalainen ja Pentti Inkinen (Aira Inkisen poika)

Patsas hanke oli karjalaisille erittäin tärkeä. Kustannukset olivat suuret, vaikka toimeentulo oli niukkaa saatiin varat kerättyä. Vielä tänäänkin muistomerkki muistuttaa karjalaisesta historiasta ja menneistä sukupolvista.

LEA JOKINEN

Kirkonsanoma

Kotiin on ikävä

"Onko sulla joskus ikävä ollut jotain, jota ei ehkä olekaan? Onko sulla koskaan ikävä tullut, vaikket tiedä mitä edes kaipaatkaan?". 3. sunnuntai pääsiäisestä kantaa aihetta Jumalan kansan koti-ikävä. Aihetta pohtiessani tuli mieleeni Pave Maijasen laulu "Ikävä". Laulu kertoo ikävöimisestä, halusta johonkin muualle, sinne missä on hyvää ja kaunista. Ikävästä, joka meissä on, vaikka emme aina välttämättä edes tiedä, mitä tai mihin ikävöimme.

Kolmannen polven karjalaisena kaipuu isovanhempien kotiseudulle, Pyhäjärvelle, ei ole minulla tietoisuuden tasolla mitenkään vahva. En ole siellä vielä koskaan käynyt, enkä kovin paljon siitä kuullutkaan. Mutta jollakin tavalla ja tasolla sitä kaipuuta varmasti mukana kannan. Se näkyy ja tuntuu kohtaamisissa muiden karjalaisten kanssa. Joku tutuus siinä on, joku yhteinen muistijälki ja kokemushistoria, mikä nousee esiin ja yhdistää. Ja se ikävä, jonnekin mitä ei ehkä olekaan, mutta mikä olisi voinut olla, jos historia olisi kirjoitettu toisiin.

Ikävä ei ole huono tunne. Ikävöidä voi vain semmoista, mikä on hyvää. Ikävässä voi olla mukana surua tai kaipausta, joka kohdistuu sellaiseen, mikä on meille arvokasta. Ikävöidä voi sellaista, mikä on ollut, ihmistä tai paikkaa. Ikävöidä voi myös menetettyä mahdollisuutta, sellaista mikä olisi voinut olla. Jostain sellaisesta lienee kysymys meidän karjalaisten jälkeläisten kohdalla.

Jumalan kansan koti-ikävässä on kysymys kristityn kokemuksesta siitä, että olemme täällä maailmassa vain matkalaisia, kulkemassa taivaallista kotia kohti. Ikävöivä usko on erityisesti herännäisyyden tapa elää kristittyinä tässä maailmassa. Oma koti ja läheiset ovat tietenkin rakkaita ja tärkeitä, mutta elämän perusta on vielä syvemmällä ja katse kiinnitettyinä taivaalliseen kotiin. Näin myös maalliset surut ja menetykset asettuvat oikeisiin mittasuhteisiin.

Karjalainen mummoni oli tyytyväinen ihminen. Hänellä oli lahja olla kotona siellä missä sattui olemaan. Ikävä varmasti oli, niin paikkoja kuin ihmisiä, mutta se ei estänyt iloitsemasta siitä hyvästä, mitä elämässä sillä hetkellä oli. Mummu tiesi myös olevansa ikävöity. Perheemme parissa elää lentävänä lauseena mummun toteamus: "Kaik on minnuu kaihoilleet". Mikä sen parempaa, kuin tietää olevansa kaivattu.

Yhteinen ikävä yhdistää – niin karjalaisia – kuin Jumalan perheväkeä. Ikävä on syvästi inhimillinen tunne, jonka voimme jakaa myös yli kansallisuus- ja kulttuurirajojen ja sitä kautta ymmärtää paremmin toisiamme. Pääsiäisvirsi 105 päättyy sanoihin "Ikävöitsen täältä päästä kotimaahan ikävöity". Tämän kokemuksen voin jakaa. Ehkä sinäkin voit. Helpompi on vaeltaa, jos voimme jakaa sen yhdessä.

Iloa ja valoa kevätikaan!

TARJA KOPALAINEN
seurakuntapastori
Sastamalan seurakunta

Mila-Maria Uski pääsi ripille 13.3.2016 Viinikan kirkossa Tampereella. Hän on Esa Uskin ja Tarja Sipposen kuopus. Tarjan vanhemmat ovat Esko ja Seija Sipponen Keuruulta.

Mila-Maria on osallistunut usein Vpl Pyhäjärvi-juhliille vanhempien ja isovanhempien kanssa. Hän on juossut Matti Sipposen vunukoiden joukkueessa Kaiun muistoviestin ainakin kolmena kesänä. Taiteellisesti lahjakas tyttö harrastaa myös jalkapalloa.

Viisikymppinen Hannu Pruuki tuntee itsensä karjalaiseksi

Maaliskuisena lauantaina Kauvatsan seuratalon parkkipaikka täyttyi autoista, salin pitkät pöydät ihmisistä ja pöydät herkullisista ruuista ja juomista. Hannu Pruuki viettää 50-vuotisjuhliansa hänelle tärkeiden sukulaisten ja ystävien kanssa.

Etukäteen arvuuttelen, minkälaista ruokaa mahtaa olla tarjolla. Ruuat ovat joko karjalaisia tai kreikkalaisia, arvaan. Tiedän karjalaisuuden olevan Hannulle tärkeä asia ja myös, että hän on matkoillaan ihanutunut erityisesti Kreetaan. Pöytä onkin katettu kreikkalaisilla herkuilla. Samalla juhlan tunnelma on karjalaisen lämmön ja välitön, kuten arvata saattaa. Hannu löytääkin yhdistävän tekijän kreettaisten ja karjalaisten välille: vieraanvaraisuuden.

Hannua voi perustellusti nimittää karjalaisuuden monitoimimieheksi. Hänen sukujuurensa ulottuvat Pyhäjärven Lahnavalkamaan, josta hänen äitinsä **Aira o.s. Itäsalo** oli lähtöisin. Hannun isoäidin, **Hiljan**, puolelta löytyy suvusta **Luukkasia** ja **Pärssisiä**, isoisä **Aleksanterin** puolelta taas **Kähösiä**.

Hannu asuu perheensä kanssa Kauvatsan Sääkskoscalla, johon asettautui sotien jälkeen useita evakkoja. Hän tutustui jo nuoruusvuosinaan Kauvatsan karjalaisten toimintaan, josta hän puhuu lämpimään sävyyn: "Uskon, että se oli eräänlaista ryhmäterapiaa niille, jotka olivat joutuneet jättämään kotiinsa."

Hannusta tuli myöhemmin itsestäänkin Kauvatsan karjalaisten aktiivijäsen: "Olisiko ollut vuonna 2008, kun kuulin **Härkälän Liisalta**, että Kauvatsan karjalaisten toiminta on hiipumassa aktiivijäsenten vanhetessa. Taisin todeta ääneen, että niin kauan kuin yhdistykseen kuuluu yksikin evakkoon lähtenyt, sitä ei saa lopettaa. Soitin sitten **Hinkkasen Tuomolle** ja kysyin, että annetaanko

Kauvatsan karjalaisten kuolla. Sovimme Tuomon kanssa palaverin, johon kutsumme sitten muitakin. Päädyimme jatkamaan toimintaa."

Hannulle merkittävä Kauvatsan karjalaiset -yhdistys ei siis ole kuollut, vaan toimii aktiivisesti. Erityisenä yhdistyksen voimannäytteenä Hannu pitää vuonna 2010 järjestettyjä Pyhäjärvi-juhliä, joiden järjestelyissä hän itsekin askaroi. Niin monessa hän kertoo olleensa mukana, että ei sanojensa mukaan koskaan siihen asti päässyt, että olisi juhlavaatteita ehtinyt pukemaan.

Hannu puhuu omalla kohdallaan jopa "karjalaherännäisyydestä", jonka hän toteaa heränneen tarpeesta ymmärtää itseään ja

omaa elämänsä. Tämä tarve johdatti häntä myös tutkimaan oman suvun karjalaisia juuria yhdessä serkkunsa **Markku Itäsalon** kanssa. "Halusin tietää, kuka olen. Tunnen itseni karjalaiseksi."

Karjalaisuus välittyi myös Hannun jälkipolville. Tultuaan hiljakkoin isovanhemmaksi häntä kutsutaan "äijäksi" karjalaiseen taapaan.

Tärkeä osa Kauvatsan karjalaisten toimintaa on jo pitkään ollut kotiseutumätkä Pyhäjärvelle. Hannu teki ensimmäisen reissunsa äitinsä kotiseudulle jo vuonna 1992. Varsinainen reissuputki alkoi vuonna 2009, jonka jälkeen hän on vierailut siellä tiheään, välillä jopa vuosittain. Hannun kontolla on ollut matka-

laisten värväminen. Hannu kertoo kuulleensa, että monin paikoin reissuja on jouduttu perumaan osanottajien vähyden vuoksi. Hän taas ei ole uskaltanut paljontaan hiiskua asiasta, sillä linja-auto on tullut joka kerta hetkessä täyteen.

Minusta mainittu tunku matkalle voi liittyä myös itse Hannuun. Eräs Hannun juhlien vieraista nimittäin kertoi, että Hannulla on erityinen kyky saada ihmisiä mukaansa ja kokemaan itsensä tärkeiksi.

Hannu kertoo Pyhäjärven reissuistaan erityisen merkittävänä hetken, jolloin hän ensi kertaa tuli Lahnavalkamaan joukkosaan monia, jotka olivat siellä asuneet. Koskettavaa hänelle oli, kun linja-autosta alkoi kuulua huudahduksia "nyt ollaan perillä" ja "tuolla on koti".

Reissuilla Hannu kertoo kokeneensa suurta yhteenkuuluvuutta ja yhteishenkeä. Reissut ovat olleet tärkeitä myös hänen oman sukunsa yhteydelle. Erityisen tärkeää Hannulle on ollut, että reissuilla on ollut mukana myös lapsia. Hannu kertoo nuorimman poikansa **Artun** usein kyselevän, milloin sinne Karjalaan taas mennään.

Pyhäjärven Lahnavalkama vaikuttaa olevan Hannulle tärkeä paikka. Hannu teki **Kauko Hinkkasen** kanssa kirjallisen kulttuurityön, kun he julkaisivat vuonna 2010 kirjan Lahnavalkaman lapset. Siinä he kuvaavat kylän ja sen asukkaiden elämää 1900-luvun alkupuolella ja sotien välissä.

Ensimmäisen polven evakot alkavat olla harvassa, mutta onneksi heitä on vielä toistaiseksi saatu reissuille mukaan. Kun heistä aika jättää, ehkäpä se on juuri Hannu, joka johdattelee matkalaisia Lahnavalkaman kylään. Hän tuntee ja tietää kylän talo talolta.

LASSI PRUUKI

Hannun äidin kotitalo Pyhäjärven Lahnavalkamassa.

Juhlavaellus kutsuu Urjalaan 9.7.2016

Kymmenes valtakunnallinen Evakkovaellus järjestetään lauantaina 9.7.2016 Urjalassa. Tapahtuma on kaksinkertainen juhla. Ensimmäisen Evakkovaelluksen järjestämisestä tulee ensi kesänä 10 vuotta ja Urjalan Karjalaseuran perustamisesta 70 vuotta. Urjalan Karjalaseura juhlistaa vuosipäivää järjestämällä Evakkovaelluksen.

– Evakkolasten yhdistyksen käynnistämä Evakkovaellus liikuttaa monia ih-

misiä niin fyysisesti kuin henkisesti. Siitä on tullut jo perinteinen, muistoihin, muistamiseen, evakkotietä ja sota-ajasta selviytyneiden kunnioittamiseen liitetty tapahtuma, jota ilolla odotetaan, sanoo **Eija Järvinen**, Urjalan Karjalaseuran puheenjohtaja.

Hän painottaa, miten kuvitteelliset evakkomatkat ovat tärkeä keino hoitaa juuria, käydä läpi kokemuksia, muistoja ja muistella. Varsinkin kun Evakkova-

elluksesta on tullut monille sen osanottajille odotettu ja myös iloinen jokakesäinen tapaaminen ja kohtaaminen.

– Evakkovaellus on konkreettinen kävely, mutta samalla se on merkityksellinen matka kulkijan omaan sisimpään. Sen avulla pääsee matkalle itseensä ja juuriinsa, sanoo **Eini Hämäläinen**, Evakkolapset ry:n puheenjohtaja.

Hän korostaa sitä, miten lähtökohtana on juuri se,

miten lapset joutuivat lähtemään evakkotielle.

– Vaellus syventää ja laajentaa ymmärtämystä vanhempiamme kohtaan. Tunne muistojen avulla se liittyy meidän sukupolvien ketjuun ja kokemuksen vahvistaa identiteettiämme.

Vuoden 2016 vaelluksen reitti on noin kuuden kilometrin mittainen. Matka alkaa Urjalan kunnantalon pihalta, jonne myös palataan kuljettua halki kauniin hämäläisen maiseman.

Pyhäjärven miehiä

Isäni August Mikonpoika Vesikon (1901-1962) valokuvien joukosta olen löytänyt oheisen mielenkiintoisen kuvan pyhäjärveläisistä sotiemme veteraaneista.

Isäni, joka on kuvan ylärivissä vasemmalla, määrättiin talvisotaan rannikkokystöön Ylläppään linnakkeelle 23.12.1939. Hänet lomautettiin toistaiseksi 16.5.1940. Määräyksen allekirjoittajana oli linnakkeen päällikkö reserv. Eino Lötjönen. Liikekannallepanon jälkeen isälleni oli kertynyt palvelua 8 kuukautta ja 5 päivää.

Jatkosodassa August Vesikko määrättiin Mäntän lääkintäkomppanian taistelukoulutuskeskukseen, jonne hän saapui 27.6.1941. Muutaman päivän kuluttua Augustin lähdön jälkeen 2.7. hänen vaimonsa Siviä synnytti Huitisissa perheen kolmannen lapsen, Hilikka Helenan.

August siirrettiin 11.8. 1941 ryhmään 3570 ja 17.8. JR 36:n 1. pataljoonaan. Joukkojen kokoon-
tumispaikka oli Kerimäellä, jossa muodostettiin lopulliset taistelujoukot. Kerimäeltä miehet marsivat Simpeleelle, josta läh-

dettiin yli rajan ja varsinaiset sotatoimet alkoivat.

Talvi- ja jatkosodan taistelut, joihin August Vesikko otti osaa: Kaarlahti, Suvanto, Taipale, Korhola ja Rautu. Hän palveli liikekannallepanon jälkeen 5 kk 21 pv ja hänet vapautettiin 8.12. 1941. Vapautusmääräyksen allekirjoitti komppanian päällikkö luutnantti John Martoma.

Muut tunnistamani miehet kuvassa ovat ylärivissä

isäni vieressä vasemmalla: Roobert Kiiski (Ylläppää), Albert Savolainen (Salitsanranta) ja Väinö Roininen (Salitsanranta). Alarivin miehistä kolme ensimmäistä vasemmalta ovat minulle tuntemattomia, neljäs on Arvi Kiiski (Ylläppää) ja viides ilmeisesti Vilho Musakka (Salitsanranta).

Jos joku tunnistaa kuvan pyhäjärveläismiehiä ja tietää jotain heidän sotahistoriastaan, olisin kiinnostunut

tiedoista ja ottaisin ne kiitollisena vastaan Pyhäjärvi-lehdessä.

MIKKO AUGUSTIN-
POIKA VESIKKO

TARKENNUS. Helmi-
kuun lehdessä Vesikon juttu Keinutuolista. Siihen oli liivahtanut nimivirhe; piti olla Hilja-täti avioitui 1923 noitermoisen Juho Matikaisen kanssa, ei Kaasalaisen.

Nuijan varresta

Järvenpään

Pyhäjärvijuhlat Järvenpäässä! Kuinka ihmeessä, taisi moni kysellä. Joku on ehtinyt moittiakin.

Minä en moiti, vaan pidän ihan kovasti. Miksi? No, kun se on äidin puolen mummulan junapysäkki. Toki piti vielä O. Lahden linja-autolla jatkaa toistakymmentä kilometriä Pornaisten puolelle. Monta kertaa sinne matkustettiin, pienempänä porukalla ja isompana yksinkin. Hyvin muistan mummun ja vaarin, aika joukon enoja ja pari tatiä, jotka asuivat melko lähekkäin. Kaikki ovat jo nukkuneet pois, vain muutama serkku on enää jäljellä. Mummulaa ei enää vaarin kehittämällä tavalla ole olemassa.

Vaari oli alunperin räätäli, jolla oli kova nälkä maahan, multa. Hän aloitteli viime vuosisadan alussa aika tavalla tyhjältä, ja kun 50-luvulla lopetti, tasaista peltoa oli parikymmentä hehtaaria. Tila laajeni pikku hiljaa. Vaari osti lisämaata Emil Aaltoseltakin, Mäntäsalässä olevan kartanon reunamaita. Tätä ei työkaverini uskonut, väitti Eemelin vain ostaneen maata, mutta ei koskaan myyneen. Kun kerroin tämän äidille, hän kimpaantui niin että pyysi kopion kauppakirjasta, jossa asia todistettiin. Työkaveri joutui tarkistamaan käsityksiään.

Isä ja äiti tapasivat vuonna 1945 Lahden liepeillä. Tuon vuoden isä ja setä Pentti kävivät Ahtialan maamieskoulua. Äiti oli harjoittelutilalla karjakkona.

Miten kaikki alkoi, en tiedä. Sota oli loppunut, elämän toivo sykki rinnassa. Kärpäsena olisin halunnut sen navetan katossa olla. Setä ei koskaan kertonut sanaakaan, lojaali iso-
veljelle. Mutta sellainen yhteinen taival alkoi, joka ei ollut yksitoikkoinen. Sellaisen jutun isä kertoi, että

ihan seurustelun alussa hän pyysi äidiltä osoitetta. "Hinthara, Halkia" oli vastaus. Isä ei vähään aikaan voinut uskoa, että sellaista osoitetta on olemassa.

Tällaisia pariskuntia muodostui sodan jälkeen tuhansia. Aina ei ollut samoista paikoista kotoisin. Se taitaa olla lopulta hyvä asia. Äiti tuli pikkutalon osaamännäksi aika karjalaiseen kylään, isä ja isoisä viljelivät alkuvuodet yhdessä. Ratkaisevaksi avuksi muodostui, että äidin sisko tuli kylään, ja lopulta emännäksi naapuriin.

Erilaiset kulttuurit kohtasivat. Mutta kukaan ei jäänyt tappiolle, eikä kukaan päässyt niskan päälle. Semmoinen emäntä äiti talossa oli, että kun Pyhäjärvi-lehti tuli, sen luki aina ensin äiti. Ehkä seuraavana päivänä oli isän vuoro.

Kulttuurit kohtasivat, sa-
noin. Ainoa varma asia on, että kulttuuria eivät asianomaiset ymmärtäneet kohtaavan. Työtä ja tuskaa kohdattiin, lehtiä hoidettiin, vuoden kulku määräsi työt ja niitä totisesti riitti.

Niinpä minulle Järvenpää on todella mieluisa ja yhdistävä juhlien pitopaikka. Toivotan omalta osaltani kaikkea menestystä ja iloista talkoomieltä järjestäjille.

Ja jos minua satuttaisiin pyytämään juhlien lopussa jotain sanomaan, ensimmäiseksi toteaisin sen, mitä tekstin alussa on sanottu.

ESKO PULAKKA

Minne nuorukaiset ovat menossa?

Isäni on tässä kuvassa oikealla, 1910 syntynyt Heikki Jermolajeff. 1947 nimi suomennettiin, etuosa piti kuulemma jättää, joten nimi on nykyisin Jermoranta.

Näistä toisista pojista en tiedä, ovatko Vernitsan vai Sortanlahden poikia. Vuosiluku voisi olla jotain 1930 paikkeilla, pojat olisivat silloin noin parikymmppisiä.

Että kyllä pienistäkin kylistä ponnistettiin. Hänen isänsä Juho oli myös Laatokan kalastajia, tyrskyissä huuhdeltuja kovia seikkailuja ja isoja saaliita.

Evakkojuna toi Korpilahdelle, ja isäni jatkoi kalastusta Päijänteellä.

Yritin selvittää Voimisteluliitosta, että mihin tapahtumaan nämä pojat ovat menossa tai tulossa, mutta sieltä ei pystytty auttamaan. Olisi aikanaan pitänyt kysyä isältä.

Tietääkö joku lukijoista asiasta? kysysee

LAURI JERMORANTA
Suvantopolku 5 H 119
01600 Vantaa
p. 040 5100 779

Kerro perheen ja suvun uutiset lehdessä

Pyhäjärvi-lehti julkaisee joka numerossa tietoja perhetapahtumista, kuten merkkipäivistä, edesmenneistä ja valmistuneista. Muistathan kuitenkin aina kysyä asianosaisilta luvan tietojen julkaisuun.

Nestori Kaasalainen, 14.2.1915 – 1.3.2016

Tavallinen Kaasalainen omalla linjalla

Nestori syntyi 14. helmikuuta 1915 Helena-äitinsä syntymäpäivälahjaksi, kaksi vuotta ennen Suomen itsenäistymistä. Koti sijaitsi Karjalan kannaksella, Pyhäjärven Tiituan kylässä. Kötitalon Kiimajärveä kohti laskevilla peltoavainioilla tehtiin heinäa kolmen sukupolven voimin.

Nestorin oma äiji, eli isoisä oli vielä lahjoitusmaatalonpoika, jonka kuului tehdä niin kutsuttua robottia Pyhäjärvellä sijainneeseen Taubilan kartanoon. Juho-isä oli kuitenkin jo vapaa talonpoika.

Nestori oli veljeskatraan nuorin, ikäeroa vanhimpaan oli 18 vuotta. Käytännössä vanhimmat veljekset huolehtivat osin nuorempien kasvattamisesta. Maalaistalossa riitti työ-sarkaa kullekin ja Nestori nuorimpana vastasi pitkään paimenpojan tehtävistä. Siinä riitti vastuuta kuusivuotiaasta alkaen, kun kuljetti talon karjan useiden kilometrien päässä oleville laitumille. Myöhemmin Nestorin vastuulle tuli mm. Juho-isän henkilökohtaisissa askareissa avustaminen, sillä Juho oli sairastanut unitaudin. Kuusitoistavuotiaasta lähtien hän vastasi kyntötoista, mikä oli kahden hevosen vetämän auran perässä kovaa hommaa vielä keskenkasvuiselle nuorelle miehelle.

Tiituan opeilla eteenpäin elämässä
Maanviljelijäksi aikoonut tavallinen Kaasalainen ponnisteli elämässä eteenpäin kansakoulu- ja kansanopistotaustalla. Maalaisjärjettä ja ahkeruutta tarvittiin.

Merkittävä rooli oli myös kotikylä Tiituan nuorisoseurasta saaduilla opeilla. Nuorisoseura järjesti ahkerasti urheilu-, kulttuuri- ja muita kyläyhteisön tilaisuuksia. Näissä kukin pääsi kehittämään omia taitojaan esimerkiksi puhujana, näyttelijänä, laulajana tai urheilijana.

Tiivis kyläyhteisö kehitti myös sosiaalisia taitoja ja opetti hyväksymään eri lähtökohdista huolimatta kaikki tasa-arvoisina mukaan toimintaan. Tässä yksi esimerkki, miten Nestori on itse kertonut kotikylästään ja sieltä opitusta elämän ohjenuorastaan:

”Erilaisuus oli kotikylässä silmiinpistäväna piirteena. Mutta mitä tulee kotikylän yhteishenkeen. Vielä pitkän elämäntien kulkeneenakin, minä kiittollisena ajattelen sitä rakentavaa yhteiselon henkeä mikä kotikylässä vallitsi. Jos nyt ajattelee, mitä esimerkiksi

siitä oli opittavaa, niin olen tullut siihen tulokseen, että sosiaalisen käyttäytymisen osalta tämä on ollut loistavimpia peruskouluja: oppi yhteistyötä, oppi arvostamaan, oppi myöskin sen erittäin tärkeän asian, että oli joko isommasta talosta, pienemmästä talosta tahi vaikka kylämme kaikkein vähäisimmästä torpasta, että ihmisinä me olemme saman arvoisia. Tämä on minun johtava ajatukseni ollut läpi koko elämän. Ja tästä ajatuksesta en ole vielä tälläkään hetkellä valmis lupaamaan, että ihmisinä – kertaan vielä – olemme saman arvoisia. Olemme sitten joko vauraampia, erilaisissa tehtävissä, niin ihmisyyden se peruslähtökohta, jota meidän pitää käytännössä sekä toteuttaa kuin myöskin käytännössä kunniottaa.”

Pienenä poikana Nestoriin tekivät erityisen vaikutuksen naapurin Juhot. Lähinaapuri Juho oli aloittanut elämänsä kerjuusäkki selässään ja pala palalta omalla työllään parantanut olosuhteita – ja osasi olla rehdisti tyytyväinen siitä, mihin oli kovalla työllä yltänyt, vaikkei vieläkaan paljoa omistanut. Toisen naapurin, Vilpon Juhon puhelehtoja Nestori ihaili, kuinka tavallisista asioista pystyi puhumaan niin värikkäällä ja iskevällä tavalla.

Ei ole siis sattumaa, että Nestori tunnettiin itsekin armoitettuna puhujana sekä yhteistyökykyisenä ja huumorintajuisena kuoro- ja urheilumiehenä. Hän kuului muun muassa Tiituan voitokkaaseen pesäpallo- ja ruotsalaisviestijoukkueeseen. Urheilun suhteen Nestori taisi olla melko kaikkiruokainen, mutta erityisesti hiihtoa hän seurasi herkeämättä kuolemaansa asti.

Nestorin lauluharrastuksesta vielä omakohtainen muisto. Itselläni on ehkä enemmän intoa, kuin taitoa laulamiseen. Kaksi kertaa olen kuitenkin jäänyt vain kuuntelemaan yhteislaulun koittaessa. Toinen kerta oli Kouvolan puoluekokouksessa, kun Nestori lauloi vieressäni Maamme-laulua. Toinen taas Pyhäjärven kirkonmaalla, kun Nestorin pojat, **Kari, Erkki** ja **Matti** lauloivat takanani. Komeäänisiä miehiä kaikki.

Järisevän kutsu muuttaa elämän suunnan

Heti seuraavana päivänä 17 vuotta täytettyään Nestori liittyi suojeluskuntaan. Tästä Nestori vitsaili, kuinka hän on päivän pinnannut velvollisuuksistaan isänmaata kohtaan.

Lähes kaikki muutkin lähiseudun nuoret miehet kuuluivat Suojeluskuntaan. Toiminta ei itärajan läheisyydessä ollut poliittisesti

väritynnyttä, vaan käytännön lähtöinen tapa osallistua siihen pahimpaan valmistautumiseen.

Syksyllä 9.10.1939 Nestorin elämän suunta muuttui lopullisesti. Hevosten valjastus jäi kesken ja kynätyöt jäivät tekemättä loppuun. Nestori suuntasi Järisevän linnakkeelle hänelle määrättyihin tulenjohtotehtäviin.

Talvisotaa edeltäneiden ylimääräisten harjoitusten aikana Nestori valmisti ampumataulut, joiden avulla Laatokan rannikkoa suojelamaan suunniteltu tykkipatteri valmistettiin epäsuoraan ammuntaan myös kovalle maalle. Taulut olivat tarpeen, kun Järisevästä tulikin rannikkopuolustuksen lisäksi lähes eturintaman tykkipatteri ja sillä osallistuttiin esimerkiksi Taipaleenjoen ja Terenttilän taisteluihin. Osallistuttiin, kun siihen oli lupa, sillä ammuksia ei Suomen armeijalla ollut paljoa käytettävissä.

Laatokalle ulkonevalla niemellä Järisevästä tuli puna-armeijan suosikkimaalitalu, jota moukaroitiin Talvisodan aikana yli 100 000 ammuksella ja ilmapommeilla, pahimmillaan 100 ammuksen minuuttivauhdilla. Tietokirjailija **Seppo Porvalin** mukaan Järisevän linnake oli siihenastisen maailmanhistorian pommitetuin piste, jota pommitettiin koko Talvisodan ajan. Suomesta ei löydy paikkaa, jota olisi pommitettu enemmän sen jälkeenkään.

Kaasalainen oli **Simo Häyhän** ja monien muiden ohella yksi niistä sotilaista, joille ehdotettiin nimitystä Mannerheim-ristin ritariksi Talvisodan rohkeasta ja esimerkillisestä toiminnasta. Esimerkkinä esityksessä mainittiin vihollisen läpimurtotyryitys itsenäisyyspäivänä. Sen aikana yktykin piippu tukkeutui eivätkä normaalit keinot sen avaamiseksi onnistuneet.

Tässä lainaus tuosta esityksestä: ”Patteria ammuttiin kovasti suuri ja pienikaliiberisella tykistöllä sekä vihollishävittäjät ilmasta käsin syytivät luoteja konekivääreillä. Vihollinen oli päässyt etenemään jo Taipaleenjoen suuhun saakka ja yllämainittujen lisäksi ampui myös suorasuuntaustykistöllään erityisesti tykkimiehistöä. Tällöin yhtäkkiä Kaasalainen hyppäsi tykkivallin päälle selin viholliseen ja ryhtyi pitkällä puhdistustangolla työntämään ammusta putken kautta takaisin. Useita ammuksia räjähteli hänen ympärillään, mutta ihmeen kaupalla hän selviytyi naarmuita, ja ammuntaa voitiin jat-

Nestori Kaasalainen ja vanhin lapsista, Pekka-poika.

kaa. Selvityksenä mainittakoon, että ko. tykki oli selvästi vihollisen näkyvissä avoimella rannalla.”

Mannerheim-ristihän otettiin käyttöön vasta jatkosodassa eikä niitä enää talvisodan ansioista jälkeensä myönnetty. Tuo itsenäisyyspäivän tapahtuma jätti kuitenkin vahvan luottamuksen Nestorille korkeampien voimien olemassaolosta, kun hän säilyi vahingoittumattomana uhkaroikeasta tehtävästä suojattomana vihollisen tulitukselle. Nestorin oman kertoman mukaan ennen tykkivallille kiipeämistään hän huikkasi ylöspäin toiveen, että jos vain seuraat tapahtumia täällä, niin apu olisi nyt tarpeen. Oman kertomuksensa mukaan ammunta olisi tuolloin hetkeksi tauonnut, mutta tapahtumaa sivusta seuranneiden mukaan näin ei käynyt. Varjelu oli kuitenkin matkassa.

Talvisodan aikana tuo Järisevän linnakkeen ykköstykki ammuttiin kirjaimellisesti loppuun. Helmikuun läpimurtotyrytyksessä käytettiin viimeisissä laukauksissa vasaraa ja piikkiä, joilla is-

kettiin iskuriin, ja yksi panssarivaunu saatiinkin Laatokan jäälle vielä tällä tavalla pysäytettyä. Kun omaa tykkiä ei ollut, Nestori ilmoitti puhelimella vihollisen koordinaatteja Kaarnajoen paterille, joka jatkoivat tulitusta ja vihollinen saatiin peräntymään. Kannaksen Itärintama saatiin pidettyä loppuun asti, mutta puna-armeija onnistui läpimurroon toisaalla. Sodan loppuessa Järisevän linnakkeen ykköstykki tuotiin rintamalta kunniaavartiossa ja sijoitettiin Suomenlinnaan, jossa sitä voi tänäkin päivänä käydä katsomassa.

Tuntemattoman Sotilaan henkilöahmoista Nestori lienee rintamalla vastannut eniten Koskelaa, sillä rykmentin komentajan kirjoittaman arvion mukaan ”Kaasalainen ei ole vaatinut alaisiltaan riittävästi sotilaskurin noudattamista, mutta nauttii kuitenkin erikoislaatuisen persoonallisuutensa vuoksi alustensa kunnioitusta.” Nestori itse kunnioitti armeijakaveriaan **Juho Kaasalaista**, joka kuulemma oli täysin peloton mies.

Alikersanttina sotaan lähtenyt Kaasalainen palasi sieltä kuusi ja puoli vuotta myöhemmin ”talonpoikaisuutena” käymättä upseerikoulua. Nestori ei ollut esikunta tehtävissä, vaan rintamalla. Rauhana hänet ylennettiin vielä kapteeniksi.

Uusi elämä evakkona vie tien päälle

Sotilaalliset saavutukset eivät paljoa painaneet, kun kohtalo oli sama kuin muillakin karjalaisilla. Koti oli jätettävä. Tiituan kyläyhteisö oli Nestorin mukaan rakentava kasvuympäristö, jonka hajoaminen oli lähes yhtä rankka menetys, kuin evakkotaipaleelle joutuminen.

Jo ennen Talvisotaa Nestori oli löytänyt kihlatukseen **Riskun Liisan**. Sotien välivaiheen aikana vietettiin häitä. Pekka-poika ja Kari syntyivät ennen jatkosodan päättymistä.

Evakkomatka johti Kaasalaisen perheen lopulta Tyrvälle, nykyiseen Sastamalaan. Kaksilapsisen perheen mukana oli usein myös Nestorin Helena-äiti.

Aluksi asuttiin pakkomajoitettuna Innilän talossa, kunnes koti Kukkuriin saatiin rakennettua.

Maansa menettäneen piti hankkia elantonsa uusin keinoin. Kaasalainen päätyi töihin Maalaisliittoon, jossa Väinö-veli oli silloin puoluesihteerinä. Erään tarinan mukaan Helena-äiti olisi lukeutunut aikoinaan Tiituan nuorisoseuratalon seinässä olleesta Maalaisliiton tapahtumailmoituksesta "tervetuloa kaikki Kaasalaiset". Lieneekö siinä syy, että myös Nestori suuntasi Karjalan Kannaksen menetyksen jälkeen tiensä politiikkaan isoveljensä Väinön jalanjäljissä.

Vaikka veljessuhteilla saattoi olla merkitystä työpaikan saamiseen, joutui Nestori rankan roolinsa puolueen "juoksusihteerinä" suorittamaan ihan itse. Tehtävänä oli sodan aikana rapautuneen puolueorganisaation uudelleen rakennus ja erityisesti karjalaisten kotiuttaminen mukaan toimintaan uusilla asuinsijoillaan. Käytännössä se tarkoitti, että hän kiersi ympäri Suomea pitäjissä ja puolueen piirijärjestöissä, kuunteli huolet ja kiistanaiheet ja pyrki neuvottelemaan osapuolten kesken, miten jatketaan.

Karjalaisten saamiseen mukaan vaalitoimintaan ja ehdokasasetteluun Nestori kehitti mallin karjalaisten tukimiesverkostoksi. Tätä myöhemmin kopioitiin koko puolueen toimintaan ja luotiin se niin kutsuttu "Korsimolainen tukimiesverkosto". Poliittikan kone, joka herätti vuosikymmeniä kunnioitusta myös muissa puolueissa.

Käytännön toteutus 1940-luvun lopulla oli kuitenkin kovaa työtä ja tapahtui julkisia kulkuvälineitä, polkupyörää ja sukia hyväksi käyttäen. Kaikkiin kyliin, joissa hän kävi, ei tuohon maailman aikaan vielä johtanut edes kunnan tietä, vain metsäpolkuja. Eräänäkin päivänä Nestori pyörällä 160 kilometriä päästäkseen kotiin helluntaiksi.

Tyrvään lähiseuduille asettautuneet pyhäjärveläiset pyysivät Kaasalaista ryhtymään kansanedustajaehdokkaakseen Turun pohjoisessa vaalipiirissä vuoden 1951 vaaleissa. Tällöin kiersi Nestori polkupyörällä jopa kolmessakin vaalitilaisuudessa päivässä Tyrväältä käsin. Myöhemmillä vaalikiertueilla oli jo autokin käytössä.

Kun Nestori pyörällä vaalikiertueilla Suomessa pyöräili, pyörivät Liisa-vaimo ja Helena-äiti perheen arkea, johon oli syntynyt kolmas poika, Erkki.

Pitkäaikainen kansanedustaja ja ministeri

Kaasalainen toimi kansanedustajana 21 vuotta. Eduskunnassa hän nousi mm. puhemiehistöön, valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajaksi ja Keskustan

eduskuntaryhmän puheenjohtajaksi. Maatalousministerinä hän toimi Paasion kansanrintama ja Karjalainen II -hallituksissa. Jälkimmäisen hallituksen aikana hänestä tuli Suomen ensimmäinen maa- ja metsätalousministeri. Muita luottamustehtäviä Nestorilla oli useita mm. karjalaisen, sotaveteraanien ja raittiusalan yhdistyksissä, Tyrvään kunnassa, yritysten johtokunnissa ja Oopperatalosäätiönkin puheenjohtajana.

Yksi mielenkiintoisista politiikkaan liittyvistä aikaansaannoksista mielestäni oli, että Nestorin aloitteesta Keskustan Satakunnan piirin piirikokouksissa yhä edelleen lauletaan alkusi Satakunnan laulu ja lopuksi Karjalaisten laulu. Musiikin keinoin liennytettiin ennakkoluuloja puolin ja toisin ja rakennettiin yhteishenkeä.

Kaasalaisen veljekset Väinö ja Nestori olivat kansanedustajina nelisen vuotta yhtä aikaa. Nestori on kertonut, kuinka hän Väinön kuoleman jälkeenkin usein piti "ryhmäpalaverin" veljensä kanssa ennen vaikeita päätöksiä ja totesi hänelle tunnusomaiseen tapaan, että "yleensä me olimme lopulta samaa mieltä".

Nestorin huumorin taustalla kaikui kuitenkin tietynlainen yksinäisyys ja itsenäisyys päätöksentekijänä. Tuon ajan poliitikoista puhuttaessa heitä on yleensä peilattava suhteessa Kekoseen ja Nestorin kohdalla tuo suhde olikin mielenkiintoinen.

Nestori oli kulkenut Urho Kekosen kanssa ympäri maata jo vuoden 1950 presidentin vaaleissa kymmenien puhetilaisuuksien toisena puhujana ja tilaisuuksissa laulettuun Kainuun laulun esilaulajana. Tunsin miehen ja kunnioitti vahvasti, loppuun asti.

Mutta elämä ja tapa suhtautua itäiseen naapuriimme ei tuohonkaan maailman aikaan ollut kovin yksioikoinen asia.

Kekosen tultua presidentiksi Maalaisliitossa valtaan nousi niin kutsuttu K-linja, joka halusi pitää Yllä erityisen hyviä suhteita Neuvostoliittoon. Näissä suhteiden syvyydessä kommunistiseen itänaapuriiin monet poliitikot myös muissa puolueissa suorastaan kilvoittelivat ja monilla olikin niin sanotusti "oma kotiryssä", jota käytiin tapamassa ja ujuttamassa omia näkemyksiä esimerkiksi muista sen ajan poliitikoista. Tällaiseen toimintaan Nestori ei halunnut osallistua.

K-linjan kannattajiin kuuluminen olisi toki voinut vauhdittaa poliittista uraa, mutta Tiituan kyläyhteisö oli jättänyt vahvan jälkensä Kaasalaiseen. Nestorin mukaan ero hänen ja K-linjalaisten välillä oli: "45 astetta. Sen verran eroa on kumarruksemme syvyydessä,

sillä 90 asteen kumarruksesta on mahdoton nähdä eteenpäin." Toki hän esimerkiksi maatalousministerinä kävi vierailulla Neuvostoliitonkin kollegoiden luona ja ystävinä kuulema erotessa halattiinkin – mutta pussailemaan Nestori ei suostunut, "kun se olisi ollut jo sitä 90 asteen kumartelua".

Tästä asiasta Nestori oli vanhuuspäivinäan ylpeä: hänen ei tarvinnut hävetä itseään sen vuoksi, että olisi tavoitellut valta-asemia omista vakaumuksistaan luopuen, vaikka ohituskaista oli selkeästi kaikkien nähtävissä – ja monet sitä tuon ajan politiikassa hyväksi käyttivät. Tämän päivän näkökulmasta katsellessa voidaan siis todeta, että Nestori selvisi puhtain paperein tuostakin Suomen historian ajasta.

Oman linjan noudattamisella oli hintansa kansansuosioista huolimatta. Kaasalainen tuli valituksi kaikissa valtiollisissa vaaleissa, joissa oli ehdolla: kuusi kertaa eduskuntaan ja kolmesti valitsijamieheksi. Ministeriksi hänet hyväksyttiin Tamminiemessä vasta vuoden 1966 vaalien jälkeen. Vasemmisto voitti vaaleissa enemmistön ja hallitukseen nimitettävälle maatalousministerille enteiltiin poliittisen uran loppua.

Kaasalainen onnistui kuitenkin suurissa kysymyksissä, kuten maataloustuloasiassa, neuvottelemaan muiden hallituspuolueiden kanssa lopputuloksen, josta oman kertomansa mukaan sai kansanedustajauransa parhaan kiitoksen – ja vielä MTK:sta. Toki julkisesti etujärjestön piti moittia lopputulosta. Toisin kuin ennakoitiin, vasemmistoenemmistöisen hallituksen maatalousministeri onnistui uusimaan valtakirjansa myös vuoden 1970 vaaleissa.

Kansanedustajauran aikana perheeseen syntyivät vielä Riitta-tytär ja kuopuksena Matti sekä useita lapsenlapsiakin jo.

Raittiusmiehenä Alkossa 24 vuotta

Kansanedustajan tehtävät vaihtuivat vuonna 1972 Alkon johtokunnan jäseneksi ja hallinnollisen johtajan tehtäviin, missä Kaasalainen työskenteli eläkkeelle asti. Kaasalaisen valinta tehtävään ei ollut itsestäänselvyys. Olihan hän tunnettu raittiusmies.

Nestori oli kuitenkin toiminut Alkon hallintoneuvostossa jo vuodesta 1956 ja hallintoneuvoston puheenjohtajanakin vuosikautia. Sitä kautta hän nousi myös Kantaravintoloiden hallitukseen vuonna 1965 ja oli näin mukana luomassa keskiohjelutravintolakulttuuria myös maaseutupaikoihin.

Nuo kahdeksan työvuotta Alkossa olivat erityisen innostavia. Henkilöstöasioistakin vastannut Kaasalainen oli erityisen ylpeä sii-

tä, että tuona ajanjaksona aiemmin työtaisteluerkässä Alkossa ei ollut yhtään lakkoa. Liekö syy siihen ollut se, että tohtori- ja professoritaustaisten johtajien joukossa oli viimein myös "tavallinen Kaasalainen", kuten hän itseään tuolloin tittelitarkassa organisaatiossa nimitti.

Teräsvaarinakin työn touhussa

Nuoruudessa hankittu kova kunto, hyötyliikunta ja ruumiillisen työn kaihtamattomuus mahdollistivat sen, että Nestori Kaasalainen vielä yli 90-vuotiaanakin kykeni rakennuspuuhiin kotonaan Sipoossa. Samoin hän osallistui metsätöihin moottorisahan kera yhdessä poikiensa kanssa. Monta kertaa Nestori jaksoi muistella, kuinka Pekan kaatamat puut kaatuivat millilleen aiottuun paikkaan. Tai kuinka Karin moottorisaha nuoli puun runkoa "kuin linnun siipi" oksia karsiesä.

Nestorille oli tärkeämpää mitä ihminen osasi ja minkälainen luonne hänellä oli, kuin oppiarvo, titteli tai mitä hän omisti. Ministerinä ollessaan hän yleensä käveli töihin ja matkalla pysähtyi työmaiden kohdalla kyselemässä työmiehiltä, miten hommat edistyvät. Tämän minulle kertoi eräs työmies, joka oli ollut ojan pohjalla viemärin kaivuuhommissa.

Nestori ehti olla useaman vuoden ajan Suomen vanhin elossa ollut ministeri. Nestori Kaasalainen oli isä ja äijä, jolla on viisi lasta, 17 lastenlasta, 31 lastenlastenlasta ja neljä viidennen polven jälkeläistä. Ja lisää on tulossa.

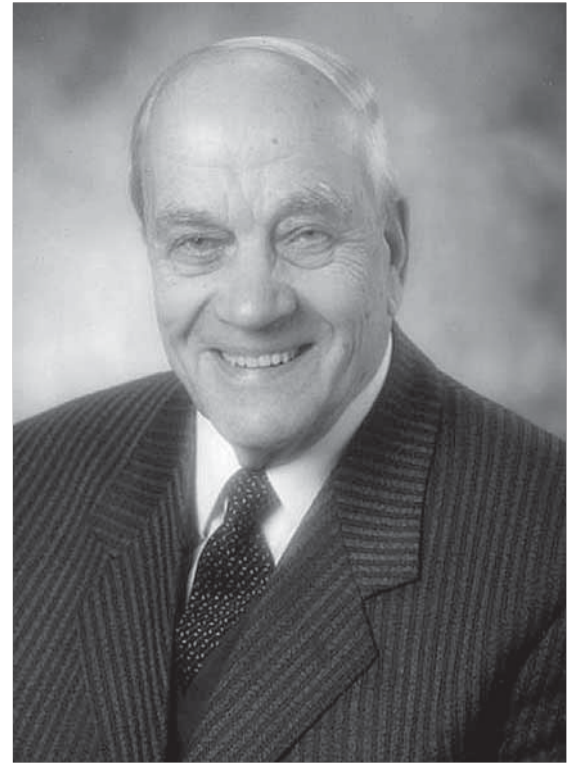
Lainaan tässä veljeni pojan Jaakon kahdeksannella luokalla tekemää tutkielmaa äijästä, jossa hän kysyi Nestorin terveysiä nuorille:

"Nuorelle, jolla on elämä edessä, hän sanoo, että on tärkeintä elää kunnan elämä ja käydä koulut joihin on mahdollisuus kunnolla läpi. Hän korostaa, että ihminen joka yrittää elää kunnan elämää ja hoitaa arkisen aherruksensa hyvin, pärjää kunnolla tulevaisuudessa. Sellainen ihminen, joka yrittää elää elämänsä käyttäen "kepulikonsteja" ei ole muuta kuin haitta yhteiskunnalle. Hän suosittelee elämään kunnan elämän."

Epäilemättä ennen kuolemaansa maanviljelijän ammatista haaveillut "tavallinen Kaasalainen" on nyt siirtynyt kaipaamilleen järveen viettäville peltovainioille tekemään heinää edellisten sukupolvien kera.

TAINA
KAASALAINEN

Kirjoittaja on
Nestori Kaasalaisen
vanhimman pojan
Pekan tytär

Nestori Kaasalaisen muistolle

Ministeri Nestori Kaasalainen kuoli 1.3.2016 Sipoossa 101 vuoden iässä. Hänet siunattiin haudan lepoon Tyrväällä lähiomaisten saattamana 2.4.2016. Nestori Kaasalainen kuului huomattavimpiin yhteiskunnallisiin vaikuttajiin Suomessa sotiemme jälkeen. Karjalaistaustaisten merkkihenkilöiden joukossa hän kuuluu yhtenä Arno Tuurnan, Eemil Luukan ja Johannes Virolaisen rinnalle.

Nestori Kaasalainen syntyi Vpl. Pyhäjärven Tiitulla Juho ja Helena Kaasalaisen maanviljelijäperheeseen neljästä veljeksestä nuorimpana. Vanhin veli Heikki teki pitkän uran vakuutustarkastajana. Väinö Kaasalainen suoritti ainoana veljeksistä yliopistollisen loppututkinnon ja toimi kansanopiston johtajana sekä kansanedustajana ja ministerinä. Kolmas veli Kaarlo jatkoi vanhempiensa elämäntehtävää maanviljelijänä, sotien jälkeen Karjalohjalla. Myös Nestorista piti tulla maanviljelijä, jota ammattia hän asettui sotien jälkeen jatkamaan evakossa Tyrväällä. Hänen elämäntehtävänsä vaihtui kuitenkin nopeassa tahdissa yhteiskunnallisen ja poliittisen elämän korkeimman tason vaikuttajan uraan.

Vuonna 1940 Nestori Kaasalainen avioitui eteläpohjalaistaustaisen Elvi Elisa (Liisa) Riskun kanssa, ja heille syntyi viisi lasta. Hän ehti nähdä heidän jälkeläistensä perillisiä aina viidennen sukupolven asti.

Nestori Kaasalainen valittiin Turun läänin pohjoisesta vaalipiiristä viidesti kansanedustajaksi (Maalaisliitto/Keskustapuolue), jossa tehtävässä hän toimi yli kaksikymmentä vuotta, 1951-1972. Presidentin valitsijamieheksi hänet valittiin kolme kertaa. Maatalousministerinä hän toimi kolmeen otteeseen vuosina 1966-1971. Vuosina 1972-1980 hän toimi Alko Oy:n hallinnollisena johtajana ja johtokunnan jäsenenä.

Monet luottamustehtävät kunnallispolitiikassa ja kulttuurielämässä olivat myös Nestori Kaasalaisen toimintakenttä. Hän toimi Tyrvään kunnanvaltuuston puheenjohtajana 1961-1972 ja oli kotiseudullaan monella muullakin tavoin aktiivinen vaikuttaja. Musiikin, varsinkin laulun harrastajana hän paneutui ponnekaasti Suomen Kansallisoopperan uuden talon perustamiseen ja rakentamiseen.

Kaikessa toiminnassaan Nestori Kaasalainen piti tärkeänä ajaa karjalaisten asiaa. Puoluetoverinsa Johannes Virolaisen tavoin hän ei suostunut liittymään itään päin kumarteleiden laulukuoroon, mikä vaikutti myös heidän poliittiseen uraansa.

Erityisesti karjalaisten puolestapuhujana hän toimi sekä Karjalan Liitossa että Vpl. Pyhäjärven Pyhänsäätiössä, sen hallintoneuvoston ja hallituksen puheenjohtajana. Hän oli usein kysytty ja pidetty juhlapuhuja erilaisissa tilaisuuksissa. Hänen puheensa olivat aina vapaita, hauskoja ja sytyttäviä, ei koskaan paperista luettuja. Vähän kouluja käyneenä, mutta omatoimisesti tehtäviinsä paneutuneena Nestori Kaasalainen kelpaa esimerkiksi kenelle tahansa, joka haluaa toimia lahjoillaan isänmaansa hyväksi.

JUHANI FORSBERG
Vpl.Pyhäjärvi-säätiön hallituksen
varapuheenjohtaja
Vpl.Pyhäjärvi-seuran kunniapuheenjohtaja

Viipurin arkiston aarteita

Tammikuussa tehty arkistomatka junalla Viipuriin oli tuloksellinen. Sain sieltä hakemiani tietoja mm. Pyhäjärven Kaiun jäsenluetteloon vuodelta 1916 sekä ainakin itselleni uutta tietoa lahjoitusmaakauden päättymistä seuranneista vuosikymmenistä.

Matkaan olin valmistautunut kahlaamalla Lappeenrannan yliopiston nettisivuilta löytyviä Viipurin maakunta-arkiston arkistoluetteloita. Noissa luetteloissa on suomenkielillä kerrottu arkistossa olevasta kahden (2) hyllykilometrin laajuisen asiakirjaaineiston yksityiskohtaiset tiedot.

Kaiun, kuten muidenkin Karjalankannaksen urheiluseurojen jäsenluettelot ovat arkistossa siitä syystä, että keväällä 1916 Kuvernööri on kirjeellään vaatinut nimismiehiltä selvityksen siitä, harrastetaanko urheiluseuroissa ampumatoimintaa. Siinä ohessa on pitänyt lähettää myös jäsenluettelot. Niinpä edellisenä vuonna perustetusta Kaiusta on lähetetty 126 jäsenen nimet Viipuriin.

Otin tietysti tuosta asiakirjasta kopion hintaan 117 ruplaa / A-3 -sivu, ajankohdan kurssin mukaan noin puolitoista euroa. Sama hinta oli myös muista tutkimistani asiakirjoista ottamillani nettitikkukopioilla.

Muutoin keskityin vuoden 1875 jälkeisten aikojen maanomistusoloihin. Esiin tulivat mm. Wernitsan kylän asiat, kun sieltä löytyivät kyseisen kylän torpparisopimuksen malli autonomisen Suomen valtion ja Wernitsan talonpoikien välillä. Vuodelta

1884 oli valtion antama "torpparisääntö" ja tilojen yksityiskohtaiset katselmustiedot samoin kuin myös työnä maksetut vuokrat. Tuo työlisteri on kyllä hyvin samanlainen kuin lahjoitusmaakauden aikaan tehty ns "ropotti-päivät" eli jalkapäiviä ja hevosapäiviä.

Wernitsalaisilla ja Sortanlahtelaisilla torpparikausi jatkui vuoteen 1924, jolloin maakirjaan on tehty muutokset heidän omistuksestaan. Tuo merkintä on tilakohtaisesti löydettävissä Kansallisarkistosta Maanmittauslaitoksen sivuilta maarekisteritietoina. Sinne nuo tiedot ilmestyivät Pyhäjärven osalta noin kuu-

kuusi sitten. Mielenkiintoista näissä Wernitsan torpparisopimuksissa on se, että Sortanlahtea lukuunottamatta muissa Pyhäjärven kylissä lampuotien vuokranmaksu valtiolle tapahtui vähäisemmässä määrin työpäivinä ja suurimmaksi osaksi tarvikeina ja rahana, kunnes 1905 vuoden alusta viljelijät saivat ostaa tilansa perintötiloiksi tekemällä valtion kanssa "kontrahtina" tunnetun sopimuksen.

Viipurista löytyivät myös tilakohtaiset tiedot lampuotien "vuokranmaksusta" valtiolle. Vuokran määrät on kirjattu esimerkiksi "Pyhäjärven verokirjan lahjoitusmaaluonnoksessa vuonna 1892". Tilakohtaisen vuokraan sisältyy pienet summat rahaa: ruplia ja kopekkeja sekä markkoja ja pennejä. Työpäiviä on myös niin hevos- kuin jalkapäiviäkin. Määrät kuitenkin selvästi pienempiä kuin Wernitsan torppareilla.

Tuotteita tuossa asiakirjassa on määritetty ruista, ohraa, kauraa, heinää, olkia ja voita. Määrät vaihtelevat eri tilojen välillä ilmeisesti tilan veronmaksukyvyyn mukaan, eivät ainakaan suoraan pinta-alan mukaan. Nämä verot menivät siis Suomen valtiolle; työpäivät arvatenkin valtion omistuksessa olevien entisten hovien hyväksi.

Tuolta ajalta, 1875-1905, on arkistossa paljon mielenkiintoista materiaalia. Löysinhan nytkin mielenkiintoista tietoa myös oman sukuni tilusjärjestelystä niin Kahvenitsalla kuin Keljassakin. Sieltä selvisi myös Kaasalaisten (Räätäl-Antin isä) tulo Kahvenitsa 1:een.

Oman lukunsa muodostavat sitten 1900-luvun alkuvuosina muo- dissa olleet erilaisten osuuskuntien säännöt, jotka lääninhallitus on hyväksynyt. Yksi mielenkiintoisimmista on Salitsanrannan kananmunan myyntiosuuskunnan sääntö. Halussani on Salitsanrannan kananhoidon kurssin kurssikuva, jossa oma mummoni on muiden emäntien kanssa. Sen säännön kaivan esiin seuraavalla arkistomat- kalla Viipuriin.

Mutta noihin uusiin haasteisiin sitten suunnitellulla syyskuun matkalla Galina Proninin johdolla. Tämä sillä varuksella, että naapurimaan arkistokäytäntö ei meiltä tuota estä nyt, kun Putin on ottanut arkistolaitoksen suoraan johtoonsa.

ANTERO
PÄRSSINEN

Arkistotutkija työssään vanhojen asiakirjojen äärellä.

Näkymä Viipurin arkiston tutkijasalista. Sopiva ryhmä on 6-8 tutkijaa.

Taubila näkyy paikannimissä

Taubila-nimen vaikutus näkyy useassa paikannimessä Pyhäjärvellä. Tätä kuvaavat maatalouteen, tiestöön ja elinkeinoelämään liittyvät yhteydet. Useat henkilöt ovat myös jättäneet vuosisatojen saatossa muistijäljen omasta sukunimestään paikannimistöön.

Hepoharju – kohtauspaikka

Paikka on Kuoppalammin valtionpuistossa laakealla hiekkaharjanteella sijaitseva ikivanha kievaripuustelli, joka vuokrattiin majatalon pitäjälle. Se sijaitsee noin seitsemän kilometriä Pyhäkylästä Käkisalmeen päin.

Kievarikyödyin aikana siellä oli majatalo, jossa sai vaihtaa kyytihevosen matkan seuraavalle jaksolle.

Matkajakson pituus oli 18 kilometriä ja tällä matkalla sai mennä aikaa enintään kaksi tuntia, hyvällä kelillä puolitoista tuntia.

Taubilan ajomies valjasti joka arkiamu hevoset ja lähti viemään maitoa Käkisalmeen, jonne oli matkaa kartanolta 24 kilometriä. Hevosia lepuutettiin Hepoharjulla.

Ennen sotia tällä paikalla oli Kustaa Teittisen asutus-tila. Tilaan kuului vanha keskievarirakennus ja myöhemmin rakennettu asuintalo talousrakennuksineen. Hepoharjun ympäristössä oli Taubilan kartanon metsiä ja hiilenpolttomiihujia, joita kauppaneuvos Fazer kävi kuljettajineen mustalla autolla katsastamassa ja oli samalla Teittisen kodissa kahvitettavana. Pöytään pantiin parasta, mitä talos-

ta löytyi. Fazer-setä toi lapsille Kis-kis-karamelleja ja suklaata, jotka olivat siihen aikaan harvinaista herkkua salolla ainoiden makeiden marjojen perässä kirmaaville lapsille. Lapset kutsuttiin usein myös Taubilan muonamiesten juhannusjuhliin.

Eräänä juhannusaattona Käkisalme- ta tulo- sa Fazerin toinen, vaalea avo- auto. Autot olivat silloisista maalaislapsista ihmevärkke- jä. Teittisen tytöt olivat postinhakumatalla, kun auto pysähtyi heidän hämmä- tykseksen ja tytöt pääsivät auton kyytiin. Isä oli juuri tuonut tytöille Käkisalme- ta kauniit olkihatut leveine sinisine ja punaisine silkki- nauhoineen, he olivat muu- toinkin pyhävaatteissa. Ty- töt istuivat auton taka- is- tuimelle kuin prinsessat ja

toivoivat, että tutut kylän- lapset näkisivät heidän hur- jan menonsa pölyävällä kylätiellä. Jännittävän vauhtielämyksen ainoa pettymys oli, kun huristettiin Kalun- polven tienristiin, eikä sat- tunut ristinsielua raitille hei- dän ylellistä menoa pällis- telemaan, ainoastaan kesä- set heinät heiluivat ja lako- sivat tienpenkereillä. – Ko- tasalmi 1998.

Hepoharju oli teiden ris- teyspaikka ja samalla myös matkamiesten kohtauspaik- ka. Keljan suunnasta tule- vat kyläläiset käyttivät He- poharju-Pattoinen tietä oi- kotienä matkatessaan Kä- kisalmeen.

Jatkuu...

KAUKO
HINKKANEN

Montruan, Pöhlölän ja Kalamajan jakokunta tiedottaa!

Jakokunnan vuosikokous pidetään su 10.7.2016 Pyhäjärvi-juhlien yhteydessä Järvenpäässä. Yhteiskuljetus tilaisuuteen järjestetään linja-autolla, joka ajaa seuraavaa reittiä:

- Vammala Mh klo 06.00
- Äetsä, Pehulan tori klo 06.15
- Huittinen Mh klo 06.40
- Auto ajaa Forsan ja Riihimäen kautta Järvenpään kirkolle klo 09.30.

Matkan varrelta voi nousta auton kyytiin. Lyhyt tauko pidetään myöhemmin sovittavassa paikassa. Vpl.Pyhäjärvi-juhlien päätyttyä ajetaan samaa reittiä "illaksi kotiin".

Linja-autossa on 49 istumapaikkaa ja kuljettajana toimii Pertti Pohjolainen. Alle 17-vuotiaat matkustavat erikoishintaan 5 e / henkilö. Muilta kerättävä maksu määräytyy lähtijöiden mukaan. Jakokuntalaisten lisäksi autoon otetaan mielellään myös Vpl.Pyhäjärvi-juhliille matkustavia henkilöitä.

Ilmoittautuminen puh. 050 4000171 Pertti tai yrjo.kaasalainen@luukku.com, tai puh. 0400 626770 Yrjö S. Tervetuloa yhteiselle matkalle MPK-jakokunnan kokoukseen ja Vpl. Pyhäjärvi-juhliille Järvenpäähän!

- Juhlatoimikunta

Terveisiä Vpl. Pyhäjärvi-seuralta

Sunnuntaina 3.4. pidettiin Pyhäjärvi-seuran kevätkokous Karjalatalolla Helsingissä. Jäseniä seurassa on 102 ja paikalla oli 20. Noin kolmannes jäsenistä asuu pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Heitä oli kuitenkin saapunut kokoukseen Lahden seudulta asti.

Sääntömääräisten asioiden jälkeen siirryttiin keskustelemaan kesän Pyhäjärvi-juhlista. Juhlajärjestelyt ovat hyvällä mallilla. Perjantaina 20.5. iltapäivällä juhlatoimikunta ja Pyhäjärvi-Säätiön hallitus tapaa Järvenpään seurakuntaopistolla. Tällöin vasta määrittelemme, miten monta toimihenkilöä tulemme tarvitsemaan itse juhlapäivänä 10.7. Otamme mielellämme vastaan talkoolaisia eri tehtäviin. Ilmoittaudu Riitta Hirvosenelle, puh.0504147359 tai riitta.hirvonen@kotikone.fi

Puheenjohtaja Riitta Hirvonen (vas.) ja sihteeri Emilia Timperi.

Viika-aineiston arkistointi saatu päätökseen

Karl, Impi ja Kaarle Viikan perikunnalta saatu aineisto käsiteltiin jo vuonna 2014 ja luovutettiin Mikkelin Maakunta-arkistoon. Vi-

me vuonna luovutettiin Vpl. Pyhäjärvi-lehden vuosikerrät 1956-2002 Karjalan Liiton kirjastoon.

Jäljelle jääneen aineiston on Kauko Hinkkanen vielä tarkastanut. Siitä tarpeeton osa hävitettiin. Tar-

peelliseksi luokiteltu aineisto luovutettiin helmikuussa 2016 Suomalaisen kirjan museon Pukstaaviin / Vpl. Pyhäjärvi-osastoon sekä Mikkelin Maakunta-arkistoon.

RIITTA HIRVONEN

Kokousväkeä, vas. Meeri Kuusisto, Kirsti Jääskeläinen, Reijo Jääskeläinen, välissä Riitta Hirvonen, ja Eeva-Liisa Miikkola. Kuvat: Sini Heikkonen.

Muistojen järvi

Muistojen järvi on Karjalan kannaksella, Viipurin läänin Pyhäjärven alueella ja sen ympäristössä Reino Tenkanen 1939-1944 kuvaamasta materiaalista julkaistu dokumenttielokuva. Sen kesto on noin 18 minuuttia. Dokumentti valmistui Vpl. Pyhäjärvi-seuran 50-vuotisjuhliin vuonna 2007.

Alkuperäismateriaalin kuvasi 1939-1944 Reino Ensio Tenkanen (1899-1995). Hän oli maineikas sotilaskuvaaja, joka sodan jälkeen kunnostautui myös tärkeiden valtiollisten tapahtumien ja henkilöiden kuvaajana.

Mikkelissä syntynyt Tenkanen oli lapsuudessaan viettänyt kesä Vpl. Pyhäjärvellä sukulaisperheiden luona. Siitä kumpusi Ten-

kasen innostus kuvata sotavuosina rintaman ulkopuolella omalla ajallaan Pyhäjärveä lähitienoineen ja sen tapahtumia.

Sota-arkistosta saadusta alkuperäisestä filmimateriaalista kokosivat tuolloin jo 77-vuotias Reino Tenkanen apunaan seuran silloinen puheenjohtaja Mauri Vanhanen ja pitkäaikainen sihteeri Kari Uusitalo 17,24 minuutin mykän kaitafilmin, joka sai nimekseen *Muistojen järvi*.

Filmi sai ensiesityksensä 1977. Tässä esityksessä kuultiin Tenkanen filmiä myötäillyt selostus. Tilaisuudessa mukana ollut seuran tuolloinen varapuheenjohtaja Antero Pärssinen teki Tenkanen selostuksesta tarkat muistiinpanot.

Kaitafilmi jäi vuosiksi unohtuiksi, mutta sattumalta löydettiin se seuran yhtenä puheenjohtajana toimineen Osmo Juvosen aloitteesta digitoitiin nykyaikaisiin kuvataulennepaattuihin. Ainutlaatuisen materiaalin pelastaminen uudeksi tallenteeksi tapahtui viime hetkellä filmin ajan myötä heikentyneen teknisen kunnan vuoksi.

Muistojen järven löydyttyä heräsi 50-vuotisjuhliinsa valmistautumassa olleessa seurassa ajatus saada filmi myös tekstitettyksi. Paikkojen tunnistuksen filmiltä tekevät Antero Pärssinen ja Kari Uusitalo. Joulukuussa 2006 filmiin yhdistettiin Uusitalon laatiman käsikirjoituksen mukainen selostus. Kertojana on Antero Pärssinen ja taustalla kuul-

laan seuran pitkäaikaisimman puheenjohtajan **Juhani Forsbergin** soittamana Pyhäjärveen liittyvää musiikkia.

Kannen kuvat: Sotakuvaaja Reino Tenkanen työsään (kuva Sota-arkiston luvalla) ja Vpl. Pyhäjärven vaakuna.

DVD:n kopiointi on kielletty! Kaikki oikeudet DVD:hen omistaa Vpl. Pyhäjärvi-seura ry.

Teksti: Kaarina Pärssinen 31.12.2011

Lisää tietoa: www.karjalanliitto.fi/vpl-pyhajarviseura ja tenkaset.net/galleria

Mainoksia kesän juhlanumeroon

Kesäkuussa ilmestyy kesäjuhliin keskittyvä Pyhäjärvi-lehti. Se lähetetään luonnollisesti tilaajille (painos 1500 kpl), mutta on myös jaossa juhlapaikalla sekä Järvenpäässä tietyissä yleisissä tiloissa.

Juhlanumeroon voi ostaa erityisiä mainospaikkoja. Kokovaihtoehtoja on viisi ja yhden ilmoituksen hinta on koosta riippuen 80-300 euroa sisältäen arvonlisäveron.

Haluatko sinä yrityksellesi tai palveluillesi kesällä näkyvyyttä tai tiedätkö jonkun, joka voisi olla kiinnostunut mainostamaan tässä lehdessä? Jos, niin ota yhteyttä:

kirsi.hedenstam@verbitar.fi,
puh. 0400 241244.

Oletko vailla kyytiä Pyhäjärvi-juhille Järvenpäähän 10.7.2016?

Ikaalisista lähtee auto, johon otetaan mukaan matkan varrelta.

Kysy Lea Jokiselta
puhelin 040 7342 865
lea.jokinen(at)ippnet.fi

Muistojen järvi -DVD:stä on otettu toinen lisäpainos. DVD julkaistiin v. 2007. Uuteen painokseen v. 2011 lisättiin oheinen Kaarina Pärssisen kirjoittama esite. Leikkaa se ja tallenna omaan levykoteloosi. Levyä voi ostaa seuran tilaisuuksissa, kesän juhlilla tai jo ennakoon Kaisa-Liisa Korhoselta. (ks. ilmoitus takasivulta) Hinta on 20e / kpl.

TILAA PYHÄJÄRVI-LEHTI

omaksi, tai ystävälle ja sukulaiselle lahjaksi!

Soita p. 040 730 2622 tai tilaa s-postitse tai kotisivujemme kautta.

Vuosikerran hinta edelleen vain 30 euroa

Uusilla asuinsijoilla 70 vuotta

70 vuotta on pitkä aika, kokonainen ihmisikä. Se on nyt myös aika, jonka viime sotien vuoksi kotinsa ja kotiseutunsa menettämään joutuneet ja heidän jälkipolvensa ovat eläneet uusilla asuinsijoilla.

Vajaat kaksi vuotta sodan päättymisen jälkeen asuttiin evakkopaikkakunnilla. Kevään 1946 aikana suurin osa pyhäjärveläisistäkin muitten karjalaisten tavoin pääsi muuttamaan uusille asuinpaikoille. Alkavassa kirjoitussarjassa selvitetään, keitä pyhäjärveläisiä sijoitettiin Suoniemelle ja mikä on elämäntilanne näillä perheillä nyt, seitsemän vuosikymmenen kuluttua.

Kiitos kaikille, jotka ovat antaneet tarpeellista tietoa kirjoitusta varten. Henkilöluettelo on kirjoitussarjan lopussa. Samoin kiitos **Kirsti ja Edwin Naskalille**, jotka ovat tarkistaneet tekstin ja tehneet siihen tarvittavat korjaukset ja lisäykset.

Maanhankintalain valmistelu ja sijoitussuunnitelma

Jatkosodan päätyttyä, kymmenen päivää väliuraan jälkeen, alkoi maanhankintalain valmistelu. Se hyväksyttiin eduskunnassa huhtikuussa 1945 ja vahvistettiin 5. päivä toukokuuta 1945.

Tähän lakiin perustui maansaantiin oikeutus. Lakia seurannut siirtoväen sijoitussuunnitelma vahvistettiin kesäkuussa 1945. Siitä selvisi, missä päin Suomea ja mitkä kunnat olisivat luovutetun alueen asukkaille uusia kotikuntia.

Pyhäjärveläisten sijoituspaikoiksi määrättiin Satakuntaan kuuluvat Tyrvä, Huittinen, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Mouhijärvi, Kiiikka, Suodenniemi, Karkku, Suoniemi, Kouvatsa, Lavia, Jämijärvi, Keikyä ja Kiiikoinen. Näin yhden pitäjän, Pyhäjärven, asukkaat joutuivat hajaantumaan laajalle alueelle läntiseen Suomeen. Sama hajalle joutumisen kohtalo oli kaikilla luovutetun alueen asukkailla.

Valtakunnallisessa sijoitussuunnitelmassa pyrittiin siihen, että pitäjä- ja kyläyhtenäisyys säilyisi, vaikkakin entistä laajemmalle hajaantuneena. Kun sijoituspaikkakunnat olivat valta-

kunnantasolla selvinneet, pitivät entiset kunnat kouksiaan, joissa sovittiin eri kylien sijoittamisesta määrättyille asuinseuduille.

Pyhäjärveläiset pitivät kouksiansa Keuruulla kesällä 1945. Siinä kylien edustajat sopivat yhteisesti, mihin mainituista kunnista entisen kotikylän asukkaat sijoitetaan. Noitermaan koulupiirin kylät jakautuivat seuraavasti: Porsaanmäki ja Kiimajärvi Huittisiin, Tolsarniemi Hämeenkyröön, Noitermaa Suoniemelle ja Jaama Kouvatsalle. Osa Jaaman asukkaista, samoin Paarinan ja Miissan asukkaat sijoitettiin Nokialle, vaikka Nokia ei kuulunutkaan varsinaisiin pyhäjärveläisten sijoituskuntiin.

Savimäki sijaitsi Noitermaan vieressä samalla alueella ja erillään Kiimajärven kylästä. Se kuului kuitenkin virallisesti Kiimajärven, sillä 1800-luvulla seudulla oli Kiimajärven hovin sivutila, "Savumäehov", ja tästä johtuen sen asukkaat sijoitettiin nyt yhdessä kiimajärveläisten kanssa Huittisiin.

Kotiseudulla asuttaessa oli totuttu siihen, että koulupiirin muodostavat kylät elivät keskenään tiiviissä kanssakäymisessä, olivat esimerkiksi yhteiset seurakuntat ja yhdistykset. Koulupiirien yhtenäisyyttä ei nyt voitu ajatella, ja monessa tapauksessa kylienkin asukkaat joutuivat saman pitäjän eri puolille, jopa kauas eri kuntiin. Noitermaan koulupiirin kohdalla näin kävi erikoisesti Jaaman kylälle. Sitä harmiteltiin.

Noitermaan seudun Vaellusvuodet -kirjassa **Aune Kähönen**, o.s. **Savolainen** muistelee: "Jaamalaiset saivat maanhankintalain mukaiset tilat Kouvatsalta, räisäläisten naapurista. Muutamit parinalaisista ja jaamalaisistakin pääsivät Nokian liepeille, lienevätkö täällä Kouvatsalla käyneet maat vähäksi. Ihmetystä herätti se, kun kuulimme Noitermaan koulupiiriin ja muutenkin oli paljon yhteistä ja nyt jouduimme kaus entisistä naapureista."

Entisiä naapureitaan lienee kaipaillut **Tobias Naskalikin** näin kertoessaan. "Tulimme nykyiselle asuinpaikallamme keväällä 1946. Saimme maanhankintalain mukaisen tilan Pakkasen

kartanon maista. Tilalla ei ollut minkäänlaisia rakennuksia, joten jouduimme kaikki rakentamaan. Haukijärven kylässä eikä koko fällä puolen Hämeenkyröä ole meidän lisäksi ketään muita tolsterniemeläisiä."

Oli ymmärrettävää, että hajasijoitusta jouduttiin tekemään. Syitä on ollut useita. Kotikylä saattoi olla tiheään asuttu ja uudessa sijoituspaikassa "maat kävivät vähiin". Tämä lienee ollut syynä siihen, kun alakyläisistäkin useita perheitä sijoitettiin Suoniemelle eikä Kiiikkaan, kuten suurin osa kylän asukkaista.

Oma-avaintaisiin asuinpaikkoihin

Osa luovutetun alueen asukkaista, myös Noitermaan koulupiiriin kuuluvista, luopui vapaaehtoisesti maansaantioikeudestaan ja hakeutui asumaan itse valitsemilleen paikkakunnille.

Syyt ovat olleet omiin elämäntilanteisiin liittyviä. On saatettu jo hankkia omakotitalo tai ostaa maata, on löytynyt sopiva työ toiselta paikkakunnalta tai on tahdottu vaihtaa ammattia. Ehkä työlle ei ole ollut jatkajaa tai on päätetty, etteivät omat voimavarat enää riitä uuden alkamiseen.

Vaellusvuodet-kirjassa on näistä esimerkkejä. Tolsterniemeläisistä **Juho Rampa** muutti Tampereelle ja perusti sinne puualan yrityksen ja **Tahvo Leppänen** sekä poikansa **Jalmar** ja **Evert** muuttivat kalastajiksi Saimaan rannalle.

Noitermaasta **Kalle Komonen** ja Savimäeltä **Paa-vo Pelkonen** olivat jo talvisodan jälkeen ostaneet yhteisen maatilän Orimattilasta ja pitivät sen omistuksessaan, vaikka jatkosodan aikana palasivatkin kotiseudulle. Muutama vuosi sodan päätyttyä he myivät tilan. **Kalle ja Aino Komonen** muuttivat Keuruulle omakotitaloon, **Paa-vo ja Alina Pelkonen** sekä tyttäret **Maija, Taimi ja Hilikka** muuttivat Lahdesta hankkimaansa asunto-osakkeeseen. Maijasta ja Hilikasta tuli opettajia. Taimi hankki ompelijan ammatin ja asui yhdessä vanhempien kanssa. **Lauri Pelkonen** hakeutui armeijan palvelukseen ja muutti nuoren perheensä kanssa

Suomenlinnaan. **Lauri ja Toini Pelkosella**, o.s. **Vesikko**, olivat tuolloin lapset **Tuula ja Pertti**, Suomenlinnassa ollessa syntyivät **Irmeli, Päivi ja Paavo**.

Antti Ijas oli muuttanut perheineen keväällä 1939 Räisälään. Sotien jälkeen hän hankki maatilän Jalasjärven Ilvesjoelta. Maat osoittautuivat hallanaroksi ja laihoiksi. Niinpä hän päätti ryhtyä vuokratilajiksi. Ijaksilla olivat suurehkot vuokratilat Orimattilassa, Kärkölässä ja Korsossa. Korsossa vanhin poika **Johannes** jatkoi tilan viljelyä agrologiksi opiskelun ohessa. Sitten **Johannes** oli MTK:n palveluksessa Helsingissä.

Antti ja Aili Ijas hankkivat Noitermaaksi nimeämänsä kesäpaikan Kaavilta Riistaveden rannalta. Paikka on ollut sisarusten yhteisessä käytössä ja nykyisin se on nuorimman pojan, **Viljen** omistuksessa. **Johannes** jatkoi toisetkin sisaruksista, **Leena, Martti, Niilo, Riitta** ja **Ville** kouluttautuivat ammatteihinsa, ovat nyt eläkeiässä ja asuvat Etelä-Suomessa.

Muutamit Noitermaassa asuneet perheet jäivät pysyvästi kesän 1944 evakointipaikkakunnille Keski-Suomeen. Näin Keuruu muodostui uudeksi asuinpaikaksi **Matti Sipposelle** perheineen, **Maria ja Jussi Parkkuselle** sekä **Liisa Komoselle**. Multialle jäivät **Juho ja Aino Leppänen, Tuomas ja Tyyne Sipponen** ja **Nokelaiset** sekä Jaamasta veljekset **Eino, Ilmari ja Veikko Tomperi**.

Sisarukset **Fredrik Porvali** ja **Maikki Tapanainen** ostivat tilan Kausalasta, **Hannes Savolaisen** perhe muutti Tampereelle, **Vihtori ja Helmi Karvonen** Nokialle, **Kopsat** Helsinkiin ja **Eino Väyrynen** Varkauteen.

Kotikylästään kertovat henkilöt ovat Vaellusvuodet -kirjassa maininneet nimeltä Noitermaan koulupiiriin eri kylissä asuneet perheiden ja heidän uudet kotipaikkansa. Tässä kirjoituksessa kerrotaan pääasiassa Suoniemelle muutaneista Noitermaan kylän asukkaista, heidän uusista kotipaikoistaan ja perheen nykytilanteesta.

Suoniemi kotikunnaksi

Lainaus **Kirsti Naskalin**, o.s. **Karttunen** opiskeluaikaisesta tutkimuksesta: "Varsinaisen Noitermaan kylän sijoituspaikaksi tuli Suoniemi. Noitermaalaisen lisäksi Suoniemelle sijoitettiin muutama perhe Alakylästä ja Heinoisista. Vuonna 1947 Suoniemellä oli 185 pyhäjärveläistä siirtolaista.

Suoniemi oli siihen aikaan itsenäinen, pieni kunta Kokemäenjoen vesistöön kuuluvan Kuloveden kahden puolen. Kuloveden eteläpuolella sijaitsi kirkko, kunnalliset palvelut olivat pohjoispuolella.

Pohjoispuolella oli myös rinnakkain kaksi suurta kartanoa, Kauniainen ja Kulju. Molemmat kartanot kuuluivat ensisijaisesti maanluovuttajiin, ja näiden kartanoiden maista muodostettiin noin 40 maanhankintalain mukaista tilaa ja lisäksi asuntotontteja "Asevelikylään" ja "Pöykkylään".

Suoniemellä oli asukkaantolautakunta vuosina 1945-1953. Sen puheenjohtaja oli **Pekka Saarelainen** ja siirtoväkeä edustivat **Martti Matikainen, Pekka Pulakka ja Erkki Lindroos**. Ensimmäinen hallintasopimus tehtiin 19. päivä toukokuuta 1946 ja viimeinen 1962."

Suoniemelle muodostui kaksi kohtalaisen tiivistä karjalaiskeskittymää, Kauniainen ja Kuljun alue. Kuloveden eteläpuolelle sijoitettiin kuusi perhettä.

Siuron taajama oli silloin ja on edelleenkin kahden puolen Siuron koskea, jonka kautta pohjoispuolisesta Jokisjärvestä vedet purkautuvat Kuloveteen. Koski oli tuohon aikaan kunnan ja läänin raja. Läntinen puoli oli Turun ja Porin läänien ja Suoniemen kuntaa, jossa oli kunnantoimisto ja kunnanlääkäri.

Itäinen puoli Siuroa oli Hämeen läänien ja Nokian kauppala. Tässä Siuron osassa sijaitsivat kirkko, rautatieasema ja matkustajakoti. Pienehköjä teollisuuslaitoksia, kauppaliikkeitä ja pankkeja oli molemmin puolin koskea. Lähellä Siuroa, Jokisjärven rannalla oli 1941 perustettu Linnavuoren Valmet-tehdas asuin- ja kauppala-alueita.

Kauniainen-Kuljun uusilta asuinalueilta oli Siuroon

matkaa noin 10-15 km. Siurossa asioitiin ja Nokian puoleisesta Siurosta tuli joillekin noitermaalaisperheille uusi asuinpaikka.

Vuosikymmenien kuluessa on tapahtunut paljon muutosta yksilön elämässä, perheen ja suvun elämässä ja koko yhteiskunnassa. Siitä sukupolvesta, joka joutui sotien tähden luopumaan ja rakentamaan, ei ole enää montakaan keskellämme.

Silloiset nuoret ja lapsetkin ovat jo pitkälti eläkeiässä. Kuulun itse tähän joukkoon. Meillä ovat mielikkäät ja muistot noista uudelleen alkamisen vuosista. Omana muistikuvanani kannan yhä korvissani sitä vasaran kalketta, jota keran Kuljun perämaan tietä kulkiessani kuulin. Olihan tuolloin samanaikaisesti tekeillä useita rakennuksia.

Ikäpolvemme muistaa ajan ja on elänyt siinä mukana, mutta me pääsimme helpolla, sillä emme olleet huolehtijoita ja vastuunkantajia.

Perheet olivat silloin, kuten nytkin, erilaisia kooltaan ja voimavaroiltaan. Toisessa perheessä saattoi olla reipasta nuorta työvoimaa, toisessa sairautta ja vaikeuksia. Ja oli luonnollista, että ajan kuluessa perheen nuoret hakeutuivat ammatteihin, avioituivat ja muuttivat toisille paikkakunnille. Kotiin saattoi jäädä joku lapsista jatkamaan vanhempien työtä tai sitten ei.

Myös maaseudun elämän tavassa on vuosikymmenien kuluessa tapahtunut merkittäviä muutoksia. Ne tilat, jotka "maanhankintalain mukaan" muodostettiin ja sitten omiksi lunastettiin, olivat pienviljelystiloja, joissa pääasiassa tulot saatiin maidontuotannosta. Nyt samaisilla tiloilla on luovuttu lehmistä, pelloja viljellään sivutoimisesti tai ne on vuokrattu naapurille. Vanhempien kuoltua tyhjäksi jääneet kotitilan rakennukset on muuttamien perheiden kohdalla joko myyty tai paikka on jätetty kesäasunnoksi.

Jatkuu...

ANNA-LIISA HEIKKILÄ

Karjalaiset kesäjuhlat Seinäjoella 2016 ja Jyväskylässä 2017

Karjalaiset kesäjuhlat ovat Seinäjoella 17.-19.6.2016.

Karjalan Liiton 68. kesäjuhlien pääasiallisena pito- paikkana on Seinäjoki Areena. Kesäjuhlien tarkoi-

tuksena on karjalaisen perinteen ja kulttuurin ylläpito sekä perinteen siirtäminen eteenpäin. Ajanvietettä, luontoon ja urheiluun liittyviä tapahtumia on

myös lähietäisyydellä ja lapsille on omaa ohjelmaa.

Itsenäisen Suomen 100-vuotisjuhlavuonna Karjalaisia kesäjuhlia vietetään Jyväskylässä 16.-18.6.2017.

Juhlissa tuodaan esille siirtoväen sekä karjalaisen kulttuurin ja historian merkitystä 100-vuotiaassa Suomessa.

Laatokan puolustus, osa VI: Kelppä

Kirjoitussarja Laatokan puolustuksesta jatkuu, edellinen osa julkaistiin lehden numerossa 3/2016.

Koko Lahdenpohjan tukikohta oli sotien aikana suojattu merimiinoittein. Aikanaan myös Kelpän patteri Sorolansaaren itärintamalla suojaasi Lahdenpohjaan johtavaa väylää. Tässä kohdin suojaava saaristo päättyi ja Karjalan meri aukeaa.

Kelppään sijoitettiin vuonna 1921 kevyt 2-tykinen 75 mm:n patteri. Tykit tuotiin Kelppään Valamosta, Rautaveräjän patterilta. Tykkiasemien lisäksi patteriin kuului muutama rakennus ja laiturit.

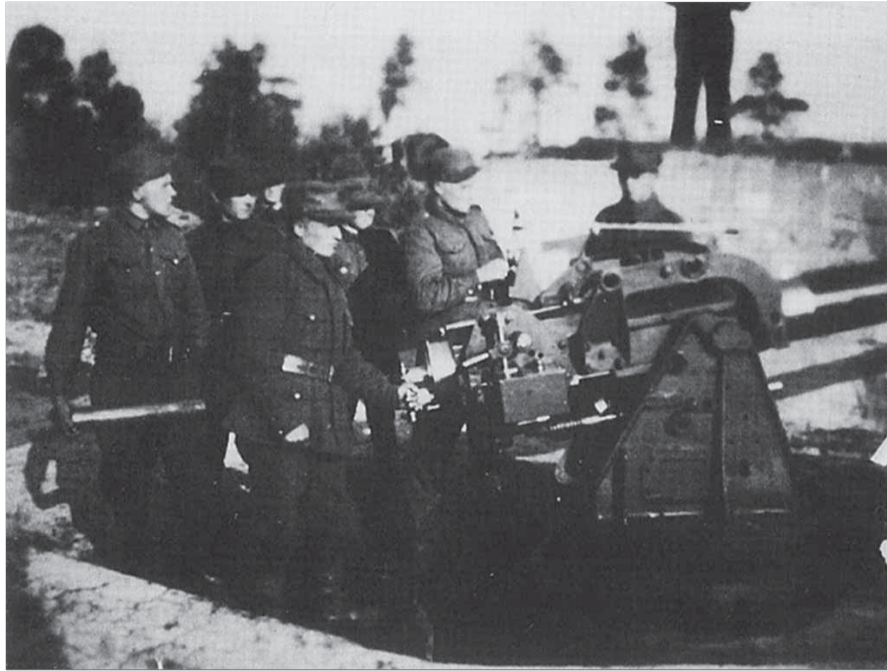
Vuodelta 1926 olevan piirroksen mukaan patterin pääampumasuunta oli miltei suoraan itään. Ampumasektori oli täysympyrä joko molemmilla tai ainakin toisella tykillä. Tykkien kantama oli noin 9 kilometriä.

Vuoden 1939 aikana Kelpän patterille rakennettiin uudet tuliasemat, miehistösuoja ja ammusuojat. **Reino Arimo** kuvaa kirjassaan Suomen linnoittamisen historia 1918-1944 Kelpän patterin tilannetta marraskuussa 1939: "Kelppä, 2/75/50-CR. Patteri hajautettu kenttälainoitettu, naamioitu."

Jatkosodan aikana Kelpässä oli myös kaksitykinen kevyt patteri. Kalusto oli niin ikään 75-millinen.

Kelpänniemi on tänään karu ja kallioinen. Puusto on pääosin palanut 1990-luvun puolivälissä. Kelpän laiturit on niemen pohjoispuolella kohtuullisen suojaisessa lahdelmassa. Laiturista on jäljellä vain rautoja kalliossa ja rannan betonilaattoja. Laituri on silti merkitty vuoden 2001 käytössä olevaan elektroniseen merikarttaan.

Vanha kasarmialue on noin 200 metriä laiturista etelään korkean, kohtisuoran kalliojyrkänteen suojassa. Rakennusten tiedetään olleen pystyssä vielä jatko-

Kelpän 75-millinen tykki.

sodan päättyessä. Nykyään alueella on vain ison kasarmin ja kahden pienemmän rakennuksen kivijalat, portaita ym.

Vastaava tilanne toistuu lähes kaikilla entisillä Pohjois-Laatokan linnakkeilla. Heikkojen 1920-luvun rakennusten häviäminen ei sinänsä ole ihme. Osa puurakennuksista paloi jo sotien aikana, ja myöhemmin uudet isännät mieluusti siirsivät rakennuksia uusiin paikkoihin.

Tykkiasemat sijaitsevat itse patterialueella aivan Kelpänniemen päässä. **Reino Arimon** maininta tykkiasemien "hajauttamisesta" on kaunisteltu ellei peräti virheellinen. Tykkiasemien väli on nimittäin reilusti alle 100 metriä. Kaarnajoki oli ainoa ennen talvisotaa todella hajaryhmitetty patteri koko Laatokalla.

Kelpän tykkiasemissa näkyy sekä 1920-luvun linnoitteita kauniine mutta vähän suojaavine sileine betonirakenteineen että vuonna 1939 rakennettuja ja jatkosodan aikana täydennettyjä linnoitteita. Osin räjäytetyt tykkiasemat, miehistösuoja ja ammusuojat ovat todella lujaa tekoa. Raskasta 1-palkkia ei ole säästetty. Tykkiasemat on

Mannerheim Kelpän maisemissa 1934.

jossain vaiheessa sotien jälkeen räjäytetty.

Kesken jääneen ilmatorjuntajaoksen asemat ovat Kelpänniemen eteläreunassa. Louhintatyöt on tehty valmiiksi, samoin asemien kivirakenteet. Iso hiekkakasa ja muutama pitkä rautatiekisko kertovat, että asemien betonoinnin olisi pian pitänyt alkaa.

Laatokan mainio kelirikkoalus Aallokas talvehti viimeisen kerran Kelpän suojassa. Kadetti, myöhemmin komentaja **Paavo Hyvönen** palveli ensimmäisenä upseerina Aallokkaassa talvisodan aikana. Alus oli urakoinut tammikuun 1940 loppuun kuljetustehtävissä, suorittanut useita häirintä-ammuntoja Pitkärannan saaristossa ja avustanut pie-

nempiä aluksia jäissä. Hyvönen mukaan Aallokas oli selvinnyt pienin vaurioin ilmapommituksesta Valamon Niikkanassa.

Pian tämän jälkeen Aallokas siirtyi talvehtimaan Kelppää vastapäätä olevan Petäjäsaaren rantaan. Alus naamioitiin hyvin ja se sai olla rauhassa pommituksilta sodan loppuun asti. Talvehtimispaikassaan alus myös luovutettiin neuvostoliittolaisille. Paavo Hyvönen kertoo nähneensä rakkaan aluksensa sotien jälkeen Suomenlahdella.

Viimeiset Kelpän puolustajat poistuivat patterilta viime hetkellä syyskuussa 1944. Komentajakapteeni **Mauno Auvinen** muistelee, että hän oli ollut luovuttamassa Valamoa neuvostojoukoille.

Palatessaan veneellä kohti Lahdenpohjaa, Kelpän laiturilla viittoiltiin. Laiturilla oli kaksi suomalaista tykkimiestä. Sankarit olivat nukkuneet pois humalaansa ja jääneet siksi muiden lähdeä kuljetuksesta. Luovuttamisen tuska lienee ollut kova näillä tuntemattomaksi jääneillä Laatokan puolustajilla.

Auvinen muistelee, että hänen käskystään vielä siivottiin sotkuiseen kuntoon jäänyt kasarmi kunnolla ennen lähtöä.

ERKKI MARTTILA
Laatokan Puolustuksen
Perinneyhdistys ry

Kirjoitus on
aiemmin julkaistu
Jaakkiman Sanomissa

Kiitollisin mielin äitiäni muistellen

Minun äitini **Aina Kiiski o.s. Laulajainen** syntyi 13.3.1904 Metsäpirtissä. Hän asui VPL Pyhäjärvelä Laatokan rannalla.

Talvisodan syttyessä vuonna 1939 hän joutui lähtemään evakkomatalle kolmen lapsensa, **Reini** 6 vuotta, **Meeri** 4 vuotta ja **Raimo** 2 vuotta sekä 64-vuotiaan mummun, isäni äidin kanssa.

Matka vei evakkojunassa Alavudelle ja sieltä muutimme Alajärvelle, jossa menin kouluun eka-luokalle. Vuonna 1941 olimme jo Kiiikoisissa ja kävin sielläkin koulua.

Vuonna 1942 pääsimme palaamaan Karjalaan, jossa kotitalo oli ehjänä. Kouluakin kävin naapurikylässä Lohijoella.

Karjalassa syntyi vuonna 1943 velipoika **Matti**. Vuonna 1944 sota pakotti meidät taas evakkomatalle. "Härkävaunussa" eli tavaravaunussa oli sivulla luukku, jota me serkkupojan kanssa avasimme aina junan pysähtyessä. Sanoimme: Kyllä tämä joku kylä on, johon asemamies vastasi. Tämä on Jyväskylä, Keski-Suomen pääkaupunki.

Sieltä menimme Korpilahdelle, jonne tuli myös sukulaisia ja muita tuttavuuksia. Muistan elävästi, kuinka äitini kanssa kävimme kirkonkylässä pyöräillen melko pitkän matkan. Olin kansakouluikäinen ja teimme matkaa yhdellä pyörällä niin, että vuoroin pyöräili äiti, vuoroin minä. Kävelijää odotti aina pyörä jossain tien varressa.

Vuonna 1946 muutimme Luvialle ja sieltä 1949 Laitilaan. Äitini piti huolta meistä kaikista, tiukkaakin oli. Mieleeni on jäänyt Karjalassa ollessa, että kerran ei ollut muuta kuin ruisleipää ja hienoa sokeria leivän päälle. Maitoa oli aina.

Äitini oli 35-vuotias, kun sota alkoi ja hän kuoli vain 54-vuotiaana Laitilassa. Hänellä oli pitkä letti, joka kierrettiin sen ajan mukaisesti naturalille.

Äitini elämä oli lyhyt, kova ja aina sodassa kiinni. Viimeiset kymmenen vuotta Laitilassa olivat lähellä normaalia.

Nyt äitienpäivän lähestyessä mieleeni tulleet muistot saivat palamaan menneeseen aikaan ja päätin tarttua kynään. Lapsuudessamme sattui ja tapahtui kaikenlaista, mutta kuitenkin olimme monista asioista tyytyväisiä.

Näinä aikoina purnataan usein monenlaisista asioista. Puhutaan lasten kasvatuksesta, hoitopaikoista ynnä muusta.

On muistettava, että nyt eletään täysin erilaista elämää kuin äitini aikana. Nyt elintaso on Suomessa niin hyvä, ettei pitäisi valittaa.

Äitini oli hyvä ja pidetty ihminen. Moni kyläläinen muistaa hänet sellaisena.

Toivon kaikille äideille hyvää äitienpäivää!
Äitiäni lämmöllä muistellen

REINI KIISKI
Kirjoitus on aiemmin julkaistu
Laitilan Sanomissa

*Hyvää äitienpäivää ja
kevättä 2016!*

Räjäytetty Kelppä.

PYHÄJÄRVI-SÄÄTIÖN
KOTISIVUT
löytyvät osoitteesta:
[www.karjalanliitto.fi/
vplpyhajarvisaatio](http://www.karjalanliitto.fi/vplpyhajarvisaatio)

OSALLISTU MYÖS YHTEISEN
PITÄJÄLEHTEMME TEKOON!
Laita tarjolle kuvia ja kirjoituksia.
Toimituksella on oikeus muokata aineistoa.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön

Adressit 10 euroa
kappale
+ postituskulut.
Tilaukset:
Juhani Forsberg
Ryytimaantie 19 A 8
00320 Helsinki,
puh. 050-511 2899
tai
juhaniforsberg@gmail.com

Tilaa oma Pyhäjärvi-lehti
tai anna ystävälle ja sukulaiselle lahjaksi!
Tilauhinta edelleen vain
30 euroa vuosikerta
Lehti ilmestyy joka kuukausi
Soita tilaus p. 040 730 2622

Vpl. Pyhäjärvi -tuotteita edullisesti lahjaksi ja omaan käyttöön

Hanki nyt **vaakunapaita**, jota saatavana jälleen kaikissa pohjaväreissä valkoinen, helmenharmaa ja musta. Tuote, juuristamme kertova Vpl. Pyhäjärven vaakunapaita, sopii esim. lahjaksi ja asukseksi tuleville kotiseutumatkoiille, vaikka koko ryhmälle. Aidon värisellä Vpl. Pyhäjärven vaakunan kuvalla ja tekstillä PYHÄJÄRVI VPL varustettua erittäin hyvälaatuista T-paitaa löytyy valkoisissa ja mustissa sekä V- että pyöreällä kaula-aukolla, mutta helmenharmaissa vain pyöreäaukkoisena. Koot S, M, L, XL hinta 15 e/kpl ja isommat koot XXL ja XXXL 20 e/kpl. Mustia V-aukkoisia vain muutama iso koko jäljellä.

Dokumenttielokuva Muistojen järvi vuosilta 1939-44 Pyhäjärvellä, mukana liuskan seloste elokuvasta, DVD:n hinta 20 e/kpl.

Seuran 50-vuotishistoriikki (2007) tarjoushintaan 10 eur/kpl. Hanki myös kirja **Suvannon seutu 1917-1921**, elämää ja ihmiskohtaloita: hinta jäsenille 30 euroa, muille 40 euroa.

Postitettaessa lähetyksiin lisätään postituskulut. Tilaukset ja tiedustelut toistaiseksi ainoastaan Kaisa-Liisa Korhonen 050-590 5433, e-mail kaisaliisa.korhonen@kolumbus.fi (huom. muuttunut sähköpostiosoite)

Vpl. Pyhäjärvi-seura ry

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiöltä tuotteita itselle tai lahjaksi:

Pyhäjärvi-kirja
350 s. Reino O. Kukko –
Kaarle Viika, 1989.
Historiaa sanoin ja kuvin,
sekä murrenasoituksineen.
Hinta 25 euroa.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön 60-vuotishistoriikki
136 s. Reino Äikiä, 2008.
Runsaasti kuvia ja muisteluja säätiön alkuaikojilta ja eri paikkakunnilla pidetyistä Pyhäjärvi-juhlista ja muista pyhäjärveläisten tapahtumista.
Hinta 20 euroa.

Suvannon seutu 1917-1921, elämää ja ihmiskohtaloita
336 s.
Suvannon seudun paikallishistorian työryhmä, 2015.
Hinta 40 euroa.

Vpl. Pyhäjärvi-pöytästandaari
Suunnittelu Kaarle Viika,
1963. Hinta 42 euroa.

Vpl. Pyhäjärvi-isännänviiri
Koko 45x400 cm.
Suunnittelu Kaarle Viika,
1992. Hinta 75 euroa.

Hintoihin lisätään postituskulut.

Tilaukset ja lisätiedot
Pirjo Kiiala,
puh.0442815 047 tai
pirjo.kiiala(at)gmail.com.

Mistä löydän hyvän lahjan?

Tässä vihje: Hanki kirjapari **Kaunistu Vpl Pyhäjärveä**, osat I ja II. Yhteensä 736 sivua ja 1750 kuvaa. Koko A4.

Hinta vain 95 euroa + läh. kulut. Lisätietoja ja tilaukset:
taubila@pp.inet.fi tai 044 564 1040

Noudettavissa myös johtokunnan jäseniltä ilman lähetyskuluja.
Sekä <http://vpl-pyhajarvi.fi/kirjapuoti>

Suvannon seutu 1917-1921 elämää ja ihmiskohtaloita 336 s.
Hinta 40 euroa. Tilaukset puh. 040 021 3369. Suvanto-kirjaa vain tästä numerosta 040 021 3369 tai sähköpostistani.

Numerosta 044 564 1040 vain Kaunistu Vpl Pyhäjärveä.

TAPAHTUMAKALENTERI

Kukkojen sukuseura järjestää sukuseuramatkan Vpl Pyhäjärvelle 10.-13.6.2016. Retkiä kotipaikoille sekä tutustuminen Käkisalmen linnaan ja museoon. Tiedustelut ja ilmoittautumiset 30.4. mennessä Jari Kukko, puh. 0400 965 596, sähköpostiosoite jari.kukko@kolumbus.fi.

Lahden seudun Vpl Pyhäjärvi-kerho kokoontuu vielä toukokuussakin. Tapaamme Ravintola Wanhassa Herrassa torstaina 12.05.2016 klo 13. Tutustutaan DNA-sukututkimuksen saloihin. Tervetuloa!

Tampereen Seudun VPL Pyhäjärvikerhon kevätretki Vpl. Pyhäjärvi-seuran vieraaksi Helsinkiin lauantaina 21.5.2016. Lähtö Keskustorin Vanhalta kirkolta klo 8.30 ja paluu Tampereelle klo 18 mennessä. Lisätietoja ja ilmoittautuminen huhtikuun loppuun mennessä Pirjo Kiiala puh. 044 2815 047.

Kesän tapahtumia mm:
- 4.6. klo 18.30 Muisto elää -patsaalla Karjalanpuistossa Kalevassa Karjalaisseurojen yhteinen tapahtumatuokio.
- 17.-19.6. Karjaiset Kesäjuhlat Seinäjoella
- 10.7. Pyhäjärvi-juhlat Järvenpäässä.
Kerho jää kesätauolle ja kokoontuu jälleen keskiviikkona 7. syyskuuta 2016 klo 13.30 Koulukatu 12, Tampere.

Vpl Pyhäkylä-Seura pitää
yleisen kokouksen Kiikassa
Kinnalan Koukulla 23.4.2016 klo 11.30.

Aloitamme ruokailulla.

Ohjelmassa Karjalaisia sananparsia,
arvoituksia, arpajaiset.

Kauko Hinkkanen kertoo tekeillä olevasta
Taubila-kirjasta. Lopuksi kahvit.

Osallistumismaksu 20 euroa.

Ilmoitathan tulostasi 19.4. mennessä
Seija Jokiselle puh. 040 8355820

sähköposti seija.jokinen@netti.fi tai
Mauri Hauhialle puh. 040 0213369

sähköposti taubila@pp.inet.fi

Tuleeko lehtesi oikealla osoitteella?

Soita osoitteenmuutos puh. 040 730 2622
tai tee se sähköpostilla tai
nettisivuilta löytyvällä lomakkeella

Seuraava Pyhäjärvi-lehti

ilmestyy toukokuussa.

Aineistot toimitukseen viimeistään

9.5.2016 mennessä, kiitos!

vpl. Pyhäjärvi

Julkaisija: Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö sr
Kotisivut: www.karjalanliitto.fi/vplpyhajarvisaatio

VPL.PYHÄJÄRVI-SÄÄTIÖ

Päätöimittaja:
Marjo Ristilä-Toikka
Korpimetsontie 16
37570 Lempäälä
puh. 040 730 2622
marjo.ristila-toikka@kolumbus.fi

Tilaukset, jakeluhäiriöt ja osoitteenmuutokset:
Toimitus, päätöimittaja
Korpimetsontie, Lempäälä
kts. yhteystiedot vierestä

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön asiamies
Kirsti Naskali
Miharintie 312
37200 Siuro
puh. 040 719 2692
kirsti.naskali@gmail.com

Sivunvalmistus:
Marjo Ristilä-Toikka

Toimitusneuvosto:
Juhani Forsberg, Pertti
Hakanen, Mauri Hauhia,
Kirsti Naskali, Esko Pulakka,
Markku Pärssinen ja
Marjo Ristilä-Toikka.

Toimituksella on oikeus lyhentää ja muokata lehteen lähetettyä aineistoa.

Painopaikka:
Botnia-Print Oy
Kokkola

Tilauhinnat: koti- ja ulkomaat 30 euroa/vsk.

Ilmoitushinnat (pmm): kuolinilmoitukset.....0,70 e
tekstissä.....0,80 e
pienin ilmoitus.....20 e
Hintoihin lisätään alv. 24%